

Allemaal allemaals, wat is dat toch allemaal?

Een empirische studie naar het gebruik van het Nederlandse woord *allemaal*

Lonneke Oudshoorn

s4078152

Bachelorwerkstuk Taalwetenschap

Radboud Universiteit Nijmegen

Eerste begeleider: Peter de Swart

Tweede lezer: Ad Foolen

25-08-2013

Voorwoord

In het kader van de bacheloropleiding Taalwetenschap aan de Radboud Universiteit Nijmegen is deze scriptie tot stand gekomen. Gedurende het studiejaar 2012-2013 heb ik aan deze scriptie gewerkt, met een pauze van een paar maanden tussendoor toen ik voor mijn studie aan een universiteit in het buitenland studeerde. Dit is allemaal weer ingehaald toen ik hierna de draad weer heb opgepakt.

Het onderwerp van deze scriptie is voortgekomen uit eigen interesse naar een fenomeen dat ik voortdurend om me heen hoorde en hoor. Het viel me op en ik besloot er onderzoek naar te doen voor mijn bachelorscriptie om vast te stellen dat dat wat ik hoorde inderdaad ook echt bestaat.

Terwijl ik deze scriptie allemaal aan het schrijven was enzo, heb ik van verschillende kanten hulp gehad. Deze mensen wil ik op deze plek graag bedanken. Om te beginnen en vooral, mijn begeleider Peter de Swart. Bedankt voor het begeleiden van mijn scriptie. Ik heb het altijd heel fijn gevonden hoe je me de vrijheid hebt gegeven in het bedenken van het onderwerp, in het zoeken van literatuur en andere informatie, in het opzetten van de studies en in het bedenken van m'n eigen deadlines. Ik wil je bedanken voor alle hulp en ingevingen waar ik veel aan gehad heb. Voor de tijd die je hebt gestoken in onze afspraken het eerste semester, de skypesessie vanuit Engeland, het zoeken van bruikbare artikelen, het lezen van alle concepten, het beantwoorden van vragen en het commentaar dat ik kreeg op alles wat ik gedaan en geschreven heb. Daarnaast wil ik ook de tweede lezer Ad Foolen bedanken voor het lezen en corrigeren van de prefinale versie van deze scriptie, en voor de nieuwe inzichten die je hierbij hebt gegeven. Ook wil ik mijn klasgenoot en goede vriend Thijs bedanken voor zijn hulp en tijd wanneer ik dat nodig had. Bedankt voor je hulp bij onder andere het in elkaar zetten van mijn corpus en bij het geven van tips bij het verwerken van opmerkingen. Verder wil ik mijn familie bedanken voor hun steun en geduld en in het bijzonder mijn zusje Nienke op wie ik altijd kon rekenen als ik vanuit Engeland iets nodig bleek te hebben voor mijn scriptie. Dankjewel voor het opzoeken en inscannen van bepaalde papieren en het vervolgens opsturen naar mij. Als laatste wil ik nog mijn klasgenoten bedanken voor alle morele steun die wij elkaar in deze scriptie-tijd hebben gegeven.

Inhoudsopgave

Voorwoord	I
1 Inleiding	3
2 Kwantoren en <i>allemaal</i>	5
2.1 Kwantoren	5
2.2 <i>Allemaal</i> als kwantor	7
2.2.1 De kwantor <i>allemaal</i>	7
2.2.2 Antecedenten bij de sterke lezing van <i>allemaal</i>	9
2.2.3 De zwakke vorm van <i>allemaal</i> en mass en count nouns	10
2.3 Nieuwe lezing van <i>allemaal</i>	11
3 Empirische studies	13
3.1 Studie 1. Corpusstudie – distributie van <i>allemaal</i>	13
3.1.1 Inleiding	13
3.1.2 Methode	13
3.1.2.1 Voorbereiding	13
3.1.2.2 Annotatie van de data	14
3.1.2.3 Metadata	16
3.1.3 Resultaten	16
3.1.3.1 Annotaties	16
3.1.3.2 Metadata	18
3.1.4 Samenvatting	19
3.2 Studie 2. Vragenlijst – Herkenning van <i>allemaal</i> als mod. van een VP	20
3.2.1 Inleiding	20
3.2.2 Methode	21
3.2.2.1 Participanten	21
3.2.2.2 Materiaal	22
3.2.2.3 Procedure	24
3.2.3 Resultaten	24
3.2.3.1 Personen	24
3.2.3.2 Zinnen	26
3.2.4 Samenvatting	29
4 Discussie	30

4.1 Inleiding	30
4.2 Veranderingen binnen <i>allemaal</i>	30
4.2.1 Etymologie van <i>allemaal</i> en taalverandering	30
4.2.2 Semantische en syntactische veranderingen binnen <i>allemaal</i>	32
4.3 De rol van mass nouns en meervoudige count nouns	33
4.4 Toevoeging en weglating van <i>allemaal</i>	36
4.5 Sociolinguistisch onderzoek en <i>allemaal</i>	38
5 Conclusie	39
Literatuur	40
Bijlagen	41
Bijlage I. Oorspronkelijke zinnen en testzinnen	41
Bijlage II. Vragenlijst	44
Bijlage III. Aantal Ja, Twijfel en Nee op de zinnen door een persoon	49
Bijlage IV. Aantal Ja, Twijfel en Nee door personen op een zin	51

1 Inleiding

Het bovenstaande voorwoord bevat alledaags taalgebruik. Toch is er tijdens het lezen misschien iets opgevallen. Hoewel het eerste voorkomen van allemaal voor de gemiddelde Nederlander erg natuurlijk is, lijkt het tweede voorkomen van allemaal misschien een beetje raar. Het is een gebruik van allemaal dat 'nieuw' lijkt te zijn. Het wordt (nog) niet door iedereen acceptabel gevonden en het komt (nog) niet in het woordenboek voor.

Deze scriptie gaat over het Nederlandse woord *allemaal*. De Van Dale (1976) geeft hiervan twee betekenissen:

1. Onbepaald telwoord: 'alles/allen/alle te zamen' → Ik heb die boeken allemaal verkocht
2. Bijwoord: 'niet anders dan' → Ik zie allemaal rode stippen

(Van Dale, 1976)

Deze twee betekenissen komen, al is het in andere bewoordingen, ook weer terug in de (weinige) literatuur over *allemaal*. Heutink (2011) bijvoorbeeld, noemt de eerste betekenis *sterk* en de tweede betekenis *zwak*. Dit omdat de eerste betekenis om *alles* gaat, en de tweede betekenis om *veel*. Heutink legt dit verschil uit aan de hand van kwantoren: 'een determinator die meer informatie verschaft over de hoeveelheid van het woord waar het bij hoort' (Heutink 2011: 4). Er zijn verschillende kwantoren, die allemaal ofwel sterk ofwel zwak zijn. Echter, de kwantor *allemaal* is bijzonder, omdat deze zowel sterk als zwak kan zijn, afhankelijk van de semantische en syntactische context. Bekijk de zinnen in (1):

1. a. De papegaaien vliegen *allemaal*
b. Ik zie *allemaal* papegaaien vliegen

(1a) geeft de sterke lezing van *allemaal*: *Alle* papegaaien vliegen. (1b) geeft de zwakke lezing van *allemaal*: Niet *alle*, maar (*heel*) *veel* papegaaien vliegen.

De sterke lezing was er eerder dan de zwakke, zo leert ons de etymologie van *allemaal* (Philippa e.a., 2009). Er is binnen dit woord een verandering ondergaan van sterk naar zwak. Zo'n verandering in taal is onvermijdelijk en kan niet voorkomen worden (Campbell, 2004). Belangrijk hierbij is dat deze veranderingen altijd in de spreektaal beginnen, en pas later aan

de schrijftaal toegevoegd worden. Zo is het mogelijk ook gegaan met de zwakke lezing van *allemaal*.

Maar ook binnen de zwakke lezing van *allemaal* zijn er veranderingen gaande. Deze lezing van *allemaal* wordt meestal gekoppeld aan het prenominaal gebruik (Ax, 1977; Hollebrandse & Smits, 2006). Een voorbeeld van een dergelijke lezing is (1b), waarbij *allemaal papegaaien* modificeert. Omdat zowel Hollebrandse en Smits als Ax als de Van Dale deze mogelijkheid van de zwakke lezing van *allemaal* noemen, is dit mogelijk het oorspronkelijke gebruik van deze lezing. Echter, er zijn nieuwe mogelijkheden van de zwakke lezing van *allemaal*, geobserveerd in huidig taalgebruik. Hierbij modificeert *allemaal* niet het nomen, maar het werkwoord of het adjectief, zoals het adjectief *koud* en het werkwoord *mailen* in (2):

2. a. Anders wordt mijn eten *allemaal* koud
- b. Die is mij *allemaal* aan het mailen nu

Er zijn veel voorbeelden zoals (2) te vinden, die laten zien dat *allemaal* tegenwoordig in staat is om niet alleen op te treden als modificeerder van nomina, maar ook als modificeerder van werkwoorden en adjectieven. Welke vormen van *allemaal* komen voor in dagelijks taalgebruik, specifiek gericht op de mogelijkheden van *allemaal* om naast nomina ook als modificeerder op te treden van werkwoorden en adjectieven? Welke verklaringen zijn daarvoor te vinden? Om dit vast te stellen zijn er twee empirische studies uitgevoerd. Eerst is er een corpusstudie gedaan om te kijken welke mogelijke sterke en zwakke lezingen van *allemaal* er precies voorkomen en hoe frequent ze voorkomen. De verwachting was dat de sterke lezingen het meest frequent zullen zijn en dat modificering van het nomen het vaakst voor zal komen binnen de zwakke lezingen. Aan de hand van diezelfde corpusstudie laat ik ook zien in hoeverre modificering van *allemaal* van het adjectief en werkwoord terug te vinden is in het gesproken Nederlands. De verwachting hierbij was dat er van elke modificering een aantal uitingen gevonden zouden worden.

Voorbeelden zoals (2) zijn gezamenlijk met voorbeelden uit de corpusstudie door middel van een vragenlijst getest om te achterhalen hoe mensen erop reageren en om te zien of modificering van *allemaal* van het adjectief en het werkwoord een breder herkend fenomeen is. Verwacht werd dat dit inderdaad het geval zou zijn en dat veel mensen de zinnen als acceptabel zouden beschouwen.

Dit werkstuk is als volgt opgezet: In hoofdstuk 2 zal iets verteld worden over kwantoren in het algemeen en over de kwantor *allemaal* in het bijzonder. Antecedenten die bij *allemaal* kunnen horen zullen in dit hoofdstuk behandeld worden, als ook de ‘nieuwe *allemaal*.’ In hoofdstuk 3 worden de twee empirische studies behandeld, een corpusstudie en een vragenlijst. De methoden en resultaten zullen hierbij besproken worden. In hoofdstuk 4 volgt een uitgebreide discussie, waarin de etymologie van *allemaal* besproken zal worden, als ook taalverandering in het algemeen en de veranderingen binnen het woord *allemaal*. Ook zullen hier factoren besproken worden die ervoor zorgen dat *allemaal* kan voorkomen als modificeerder van de VP, zoals het woord *enzo*, het progressief aspect en ateliciteit. Ook zal er in de discussie worden gekeken naar wat er gebeurt als *allemaal* wordt weggelaten uit of wordt toegevoegd aan een zin en als laatste zal er worden besproken wat er op sociolinguïstisch vlak aan onderzoek op dit gebied mogelijk kan zijn. De scriptie wordt afgesloten met een algemene conclusie.

2 Kwantoren en *allemaal*

2.1 Kwantoren

Een kwantor geeft informatie over de hoeveelheid van het woord waarover het kwantificeert (Heutink, 2011). Wanneer deze hoeveelheid telbaar is, is de kwantor een *bepaald hoofdtelwoord*, zoals *vier*, *tien* of *duizend*. In andere gevallen is deze hoeveelheid niet exact telbaar en gaat het om een onbepaalde hoeveelheid. Voorbeelden hiervan zijn *enkele*, *minstens vier*, *alle* en *veel*. Kwantoren kunnen worden ingedeeld in sterke en zwakke kwantoren. Sterke kwantoren zijn bijvoorbeeld *beide*, *de meeste* en *alle*. Zwakke kwantoren zijn bijvoorbeeld *enkele* en *veel*.

Kwantoren horen gewoonlijk¹ bij een nomen en meestal staan ze vóór deze nomina, zie (3a). Echter, sterke kwantoren kunnen van deze nomina gescheiden worden en zich elders in de zin bevinden. Zij bevinden zich dan in een *zwevende* positie, zie (3b).

3. a. *Beide/enkele* kinderen lopen naar school
- b. De kinderen lopen *beide/*enkele* naar school

¹ bv. *Altijd* als kwantor modificeert het werkwoord

Zwakke kwantoren kunnen voorkomen in existentiële lezingen (met ‘er’) (Heutink, 2011). Zie de volgende voorbeelden. (4a) geeft hier de niet-existentiële vorm weer en (4b) de existentiële vorm:

4. a. *Alle/de meeste/veel/enkele* kinderen lopen naar school
- b. Er lopen *veel/enkele/*alle/*de meeste* kinderen naar school

Bij lezingen met sterke kwantoren is er sprake van *co-intersectie*, dat door Figuur 1 wordt geïllustreerd: De set van kinderen (A) wordt vergeleken met de set naar school lopende individuen (B). In het geval van bijvoorbeeld de sterke kwantor *alle* moet de set kinderen die niet naar school lopen leeg zijn ($A - A \cap B$) (Hollebrandse & Smits, 2006).

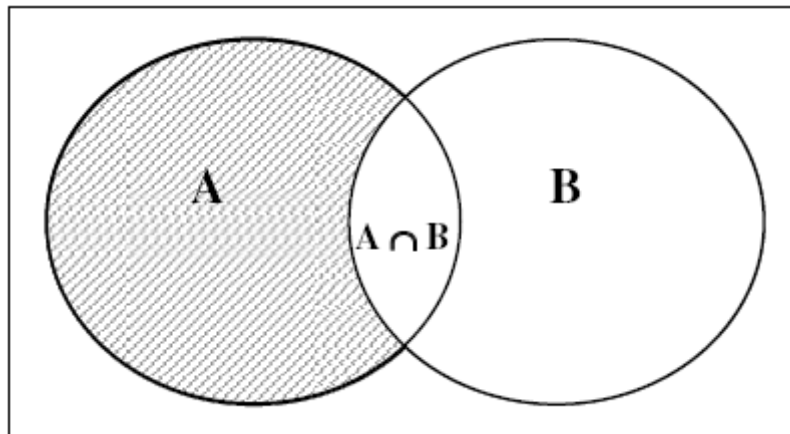

Fig. 1. *Co-intersectie*. Waarbij A = de set kinderen, B = de set naar school lopende individuen en $A \cap B$ = de set kinderen die school lopen. Voor alle moet $A - A \cap B$ leeg zijn. (Uit Hollebrandse & Smits, 2006)

Bij lezingen met zwakke kwantoren is er sprake van *intersectie*, zie Figuur 2, waarbij A weer de set kinderen is en B de set naar school lopende individuen. In het geval van bijvoorbeeld de zwakke kwantor *veel* moet alleen de set van kinderen die naar school lopen geïnterpreteerd worden ($A \cap B$) (Hollebrandse & Smits, 2006).

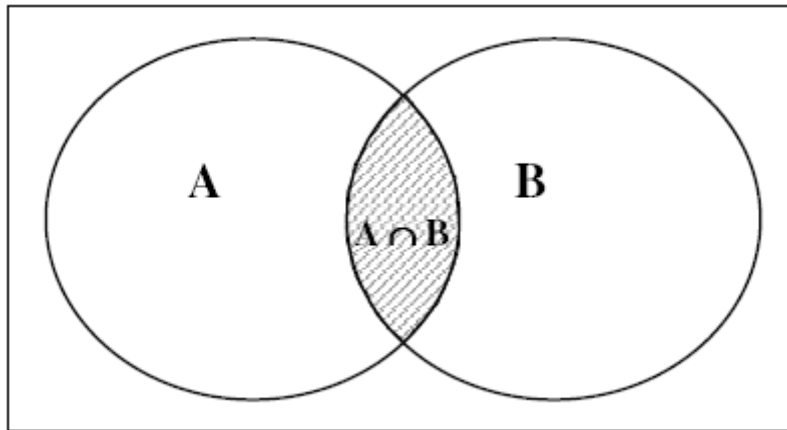

Fig. 2. Intersectie. Waarbij A = de set kinderen, B = de set naar school lopende individuen en $A \cap B$ = de set kinderen die school lopen. Voor veel moet $A \cap B$ geïnterpreteerd worden. (Uit Hollebrandse & Smits, 2006)

Hollebrandse en Smits (2006) betogen dat sommige kwantoren altijd een sterke lezing geven, zoals *de meeste* en *alle*. Andere kwantoren, zoals *enkele* en *veel*, geven altijd een zwakke lezing. Aan de hand van *lexicale clues* kan bepaald worden of kwantoren een sterke of zwakke lezing krijgen. Dit betekent dat de clue al in het woord zelf zit: Het woord *veel* bijvoorbeeld zegt al dat er sprake moet zijn van een zwakke lezing en het woord *alle* zegt al dat de lezing sterk moet zijn. Daarnaast kunnen ook *syntactische clues* bepalen of we te maken hebben met een sterke of zwakke kwantor: De grammaticaliteit en de positie van de kwantor in de zin bepalen hierbij de lezing (Hollebrandse & Smits, 2006). Een voorbeeld hiervan zijn de zinnen in (4), hier met alleen *veel* en *alle* herhaald in (5): (5a) toont een niet-existentiële zin en niet-zwevende positie van de sterke en zwakke kwantor, die hier beide voor kunnen komen. In existentiële zinnen en niet-zwevende positie van de kwantor is er altijd sprake van een zwakke lezing en is de sterke lezing uitgesloten (5b).

5. a. *Veel/Alle* kinderen lopen naar school
- b. Er lopen *veel/*alle* kinderen naar school

2.2 Allemaal als kwantor

2.2.1 De kwantor *allemaal*

Naast alle bovengenoemde voorbeelden van kwantoren, is ook *allemaal* een kwantor. Net als de andere kwantoren kan *allemaal* een deel van een zin modifieren, meestal een nomen.

Maar met *allemaal* is iets bijzonders aan de hand: het kan namelijk zowel een sterke als een zwakke kwantor zijn (Hollebrandse & Smits, 2006).

Ax (1977) beschrijft de sterke lezing van *allemaal* als de zwevende kwantor van *alle*. Zij betoogt dat het prenominaal *alle* naar rechts kan verschuiven en in postnominale positie tot *allemaal* herschreven wordt. Ze betoogt echter niet waarom ze dit vindt, ze concludeert het slechts uit voorbeeldzinnen. De zinnen in (6) laten deze mogelijke verschuiving en herschrijving zien:

6. a. *Alle* kinderen lopen naar school
- b. De kinderen lopen *allemaal*/**alle* naar school

Omdat *allemaal* zowel sterk als zwak kan zijn, geven lexicale clues hier dus geen uitsluitel. De clue zit niet in het woord zelf; het woord *allemaal* laat nog niet zien of er sprake is van een sterke of zwakke lezing. Syntactische clues zijn daarentegen wel aan de orde en de lezing van *allemaal* hangt dan ook af van de syntactische positie. Zie de voorbeelden in (7), waarin (7a) een sterke, niet-existentiële lezing geeft van *allemaal*, (7b) een zwakke, existentiële lezing en (7c) ook een zwakke lezing (voorbeelden uit Hollebrandse & Smits, 2006: 252):

7. a. De papegaaien vliegen *allemaal*
- b. Er vliegen *allemaal* papegaaien
- c. Ik zie *allemaal* papegaaien vliegen

Hollebrandse en Smits laten met deze zinnen zien dat wanneer de kwantor *allemaal* voorkomt in zwevende positie (7a) het een sterke lezing krijgt, en wanneer het voorkomt in een existentiële zin (7b) en wanneer het prenominaal is (7b en 7c), het een zwakke lezing krijgt. *Allemaal* modificeert in alle bovenstaande zinnen (7a-7c) *papegaaien*. In (7a) betekent het dat *alle* papegaaien vliegen (sterk), in (7b) en (7c) betekent het niet dat *alle*, maar wel dat *veel* papegaaien vliegen (zwak). Ook Ax onderscheidt de sterke en de zwakke lezing van *allemaal* met als criterium dat de zwakke lezing niet in zwevende positie kan voorkomen, maar altijd prenominaal is.

2.2.2 Antecedenten bij de sterke lezing van *allemaal*

Heutink (2011) legt uit dat een zwevende kwantor een *antecedent* nodig heeft in de zin. Dit is de DP in de zin waarnaar de kwantor verwijst. Ter verduidelijking worden hier (6b) en (7a) herhaald als (8a) en (8b):

8. a. De kinderen lopen *allemaal* naar school
- b. De papegaaien vliegen *allemaal*

In (8a) is *de kinderen* het antecedent bij *allemaal* en in (8b) is dit antecedent *de papegaaien*.

Ook Ax haalt het antecedent aan en noemt het ‘de NP waar het bij hoort’ (Ax, 1977: 5). Deze antecedenten kunnen een nomen zijn met determinator (*de kinderen*), maar zijn volgens Ax ook vaak meervoudige pronomina, dus *wij*, *zij* of *jullie*. Heutink (2011) noemt ook de eerste, tweede en derde persoon meervoud als antecedenten bij *allemaal*, zie de voorbeelden in (9):

9. a. Wij lopen *allemaal* naar school
- b. Zij vliegen *allemaal*

Naast deze pronomina noemt Ax ook de *wh-pronomina* *wat* en *wie*, waarnaar *allemaal* kan verwijzen. Een voorbeeld is (10a):

10. a. Omdat ik niet weet met wat/wie ik *allemaal* te maken zal krijgen
(Ax, 1977: 20)

Ook Heutink noemt *wh-woorden* (vraagwoorden zoals *wie*, *wat*, *waar*, *welke* en *hoe*) als mogelijke antecedenten bij *allemaal*. Een paar voorbeelden staan in (11):

11. a. Welke kinderen komen er *allemaal*?
- b. Wie heb je daar *allemaal* gezien?
- c. Wat heb je *allemaal* gekocht?
(Heutink, 2011: 64)

Naast de *wh*-woorden, noemt Ax het demonstratieve pronomen *dat* als antecedent bij *allemaal*. Dit woord duidt iets enkelvoudigs aan, maar krijgt in combinatie met *allemaal* een collectieve betekenis, samen met *allemaal* is *dat* een *collectivum* (Ax, 1977). Heutink merkt dit ook op, maar noemt *het* en *dat* vormen van onbepaalde voornaamwoorden die verwijzen ‘naar iets wat al eerder genoemd is in de context en dat niet telbaar is’ (Heutink, 2011: 56). Ook *dit*, *deze*, *die* en *het* kunnen antecedenten zijn bij *allemaal*. Zij hebben ofwel een meervoudige betekenis van zichzelf ofwel vormen een *collectivum* in combinatie met *allemaal*. De zinnen in (12a)-(12c) illustreren een aantal van deze collectieve vormen:

12. a. Dat maakt *allemaal* niet uit
- b. Heb je dit *allemaal* al gedaan?
- c. Het ging heel makkelijk *allemaal*

2.2.3 De zwakke vorm van *allemaal* en mass en count nouns

De zwakke vorm van *allemaal* modificeert een nomen. Omdat *allemaal* dan de betekenis *veel* krijgt, kan het geen enkelvoudige nomina modifieren, zoals *tafel*. Het kan slechts meervoudige nomina modifieren (Doetjes, 1997), zoals te zien is in (13).

13. a. #*Allemaal* tafel
- b. *Allemaal* tafels

Tafel is een count noun. Count nouns zijn telbare nomina (Murphy, 2010; Doetjes, 1997), er kan bijvoorbeeld *vier* of *tien* voor gezet worden (*vier tafels*). Ook kwantoren als *alle* en *veel* kunnen voor count nouns gezet worden (*alle/veel tafels*), en dus ook de zwakke kwantor *allemaal*.

Naast count nouns kan *allemaal* ook mass nouns modifieren. Dit zijn niet-telbare nomina (Murphy, 2010; Doetjes, 1997), zoals *gras* en *suiker*. In tegenstelling tot count nouns kan er geen *vier* of *tien* voor gezet worden (*#vier gras*) en ook geen *alle* (*#alle gras*). *Veel* kan er echter wel voor gezet worden, als ook de zwakke *allemaal* (*veel/allemaal gras*). Count nouns hebben een enkelvoudige en meervoudige vorm, mass nouns hebben dit niet (Doetjes, 1997). De preminale zwakke *allemaal* modificeert dus twee soorten nomina: mass nouns en meervoudige count nouns.

2.3 Nieuwe lezing van *allemaal*

Ax (1977: 9) beschrijft een zin in haar artikel die volgens haar ongrammaticaal is, namelijk zin (14a). Wanneer het de bedoeling is dat *allemaal* bij *de kinderen* hoort, dan is de zin inderdaad ongrammaticaal. Een juiste zin zou dan (14b) of (14c) kunnen zijn.

14. a. Omdat de hond door de kinderen *allemaal* geslagen is
- b. Omdat de hond door *alle* kinderen geslagen is
- c. Omdat de kinderen *allemaal* de hond geslagen hebben

Echter, naar mijn idee is (14a) wél acceptabel; het is een zin die ik mensen kan horen uitspreken. De verklaring hiervoor is dat de zwakke *allemaal* in (14a) hier niet de meervoudige count NP (*de kinderen*) modificeert, maar de VP (*geslagen is*).

Enkele voorbeelden van dit type (waarin *allemaal* het werkwoord modificeert) geobserveerd in dagelijks taalgebruik staan in (15):

15. a. Hij ging *allemaal* vervellen op de camping
- b. Anders moet ik weer *allemaal* lopen enzo
- c. Die is mij *allemaal* aan het mailen nu
- d. Er zat een jongen *allemaal* in het zand te zitten
- e. Dus die vroeg *allemaal* wat voor studie ik deed enzo
- f. Ze is *allemaal* wel vanalles aan het doen
- g. Ja ik zeg wel *allemaal* tegen haar: [...]

In bovenstaande zinnen modificeert *allemaal* respectievelijk (*ging*) *vervellen*, (*moet*) *lopen*, (*aan het*) *mailen*, (*zat te*) *zitten*, *vroeg*, (*aan het*) *doen* en *zeg*.

Naast werkwoorden kan *allemaal* ook adjectieven modificeren, zoals in (16):

16. a. Anders wordt mijn eten *allemaal* koud
- b. Ze werkt niet veel meer, want ze is ook *allemaal* overspannen geweest enzo
- c. En dan staat mijn water daar *allemaal* warm te worden in de zon
- d. Ja en dat een iPhone *allemaal* in is en alles
- e. Wat zit ie opeens *allemaal* vast?!

Allemaal modificeert in bovenstaande zinnen respectievelijk *koud*, *overspannen*, *warm*, *in* en *vast*. Voorbeelden zoals (15) en (16) illustreren een nieuwe, uitgebreidere lezing van de zwakke vorm van *allemaal*. Deze lezing, waarbij *allemaal* een werkwoord of een adjectief modificeert, heeft een betekenis als *veel/vaak/erg* enz. De zinnen in (15) en (16) zouden dan ook geparafraseerd kunnen worden als in respectievelijk (17) en (18):

17. a. Hij vervelde *heel erg* op de camping
b. Anders moet ik weer *heel veel* lopen enzo
c. Die mailt mij nu *heel vaak*
d. Er zat *heel de tijd* een jongen in het zand
e. Dus die vroeg *heel de tijd* wat voor studie ik deed enzo
f. Ze doet *heel de tijd* wel vanalles
g. Ja ik zeg wel *meerdere malen* tegen haar: [...]
18. a. Anders wordt mijn eten *heel erg* koud
b. Ze werkt niet veel meer, want ze is ook *heel erg* overspannen geweest enzo
c. En dan staat mijn water daar *heel erg* warm te worden in de zon
d. Ja en dat een iPhone *heel erg* in is en alles
e. Wat zit ie opeens *heel erg* vast?!

Merk op dat in (17) niet alleen *allemaal* is vervangen door andere bewoordingen, maar dat de vertalingen in syntactisch opzicht ook enigszins verschillen. Sommige werkwoorden in de zinnen met *allemaal* staan in de progressief (15c, 15d, 15f), terwijl de werkwoorden in de parafraseringen niet in de progressief staan² (17c, 17d, 17f) (Zie de Discussie voor de invloed van aspect op de zwakke *allemaal* als modificeerder van de VP).

Dit zou voor de lezing van (14a) betekenen dat de kinderen de hond veel of vaak geslagen hebben, dus meerdere keren. *Allemaal* geeft hier dus niet langer een sterke lezing waarbij het de meervoudige count noun modificeert, maar een zwakke lezing waarbij het het werkwoord modificeert. Deze nieuwe zwakke lezing van *allemaal* bestond mogelijk vijftig jaar geleden nog niet. Het gebruik van *allemaal* heeft een verandering ondergaan, of eigenlijk, deze verandering is nog steeds bezig. Om aan te tonen dat de zwakke preminale *allemaal* mass nouns en meervoudige count nouns modificeert en tegenwoordig ook als modificeerder van

² Het progressief aspect is de gemarkeerde vorm, de niet-progressief is ongemarkeerd

de VP en AP optreedt, zijn er twee empirische studies gedaan.

3 Empirische studies

3.1 Studie 1

Corpusstudie – distributie van *allemaal*

3.1.1 Inleiding

Om te onderzoeken welke lezingen van *allemaal* er zijn in het Nederlands en hoe frequent ze voorkomen, heb ik naar uitingen gezocht in het Corpus Gesproken Nederlands (CGN) (Oostdijk, 2000). Dit is een geannoteerd corpus met zo'n 9 miljoen woorden in gesproken Nederlands, waarvan een derde afkomstig is uit Vlaanderen en tweederde uit Nederland. Alle voorkomens van *allemaal* zijn in categorieën ingedeeld, zodat het aantal gevonden voorkomens van *allemaal* als modificeerder van de VP en AP kon worden vergeleken met het aantal andere voorkomens van *allemaal*, zoals de sterke *allemaal* en de zwakke *allemaal* als modificeerder van de NP.

Naast deze categorisatie van de gevonden voorkomens van *allemaal* is er binnen modificering van NP's ook gekeken naar de soorten nomina die gemodificeerd werden door *allemaal*. Hierbij heb ik een onderscheid gemaakt in *count nouns* (telbare nomina) en *mass nouns* (niet-telbare nomina), om te laten zien dat de zwakke preminale *allemaal* inderdaad mass nouns en meervoudige count nouns modificeert. Verder heb ik ook gekeken naar de metadata van de voorkomens van *allemaal* die iets anders dan een NP of pronomen modificeren. Hierbij is gekeken naar geslacht, leeftijd en regio.

3.1.2 Methode

3.1.2.1 Voorbereiding

Het is mogelijk door middel van het programma COREX het CGN te doorzoeken op allerlei kenmerken, zoals syntactische, prosodische en orthografische kenmerken. Met behulp van dit programma heb ik in het CGN gezocht naar uitingen waarin *allemaal* voorkomt. Dit is gedaan via Content Search > Orthography, en het lemma *allemaal*. Omdat dit onderzoek specifiek

gericht is op de Nederlandse situatie en op spontaan taalgebruik, is de zoekopdracht zodanig aangepast dat uitingen van Vlamingen en uitingen in niet-spontane conversaties, zoals lezingen en toespraken, buiten beschouwing werden gelaten. Er is alleen gezocht in uitingen van Nederlanders en in uitingen binnen de volgende zeven soorten spontane conversaties:

- a. Spontane conversaties ('face-to-face')
- b. Interviews met leraren Nederlands
- c. Telefoondialogen opgenomen m.b.v. telefooncentrale
- d. Telefoondialogen opgenomen m.b.v. minidiscrecorder
- e. Interviews en discussies uitgezonden op radio en televisie
- f. Discussies, debatten, vergaderingen (m.n. politieke)
- g. Spontane commentaren (o.a. sport) uitgezonden op radio en televisie

Uit deze zoekopdracht kwamen 6777 zinnen met *allemaal* naar voren.

3.1.2.2 Annotatie van de data

De verkregen dataset is naar Excel overgebracht.³ Na randomisatie zijn van de eerste 1000 zinnen de voorkomens van *allemaal* geannoteerd. Hierbij moet worden opgemerkt dat dit annoteren is geschied door één persoon op basis van eigen intuïties. Idealiter was er nog een annotator geweest. Echter, er is geen extra annotator bij betrokken geweest en dus mogen de annotaties binnen deze studie als zeer subjectief worden beschouwd.

Het eerste waarop is geannoteerd is de categorie van *allemaal*, die ik voor de annotatie een letter met getal heb gegeven:

- S1: Strong – Zelfstandig gebruik: *allemaal/iedereen*
Vb: *Ik had voor allemaal wat gemaakt*
- S2: Strong – Niet-zelfstandig gebruik: verwijzing naar een antecedent
Vb: *Die mensen komen *allemaal* bij ons langs*
- W1: Weak – Modificeerder van een *nominal phrase* (NP)
Vb: *Dan moet je weer *allemaal* voorbereidingen schrijven*

³ Met dank aan Wessel Stoop en zijn COREX to Excel converter (<http://wesselstoop.ruhosting.nl/corexexcel.php>)

- W2: Weak – Modificeerder van een *adjectival/adverbial phrase* (AP)
Vb: *Die Russische is allemaal leuk en aardig*
- W3: Weak – Modificeerder van een *verbal phrase* (VP)
Vb: *Iedereen die er was, die was er allemaal aan 't verkopen*
- W4: Weak – Modificeerder van een *preposition phrase* (PP)
Vb: *Echt allemaal in Brabant gingen ze filmen*
- A: U: Ambigu: undefined
Vb: *Dus dan moet je allemaal...*

Bij de categorieën S2 t/m W4 is vervolgens ook geannoteerd voor de frase waar *allemaal* naar verwijst of de frase die *allemaal* modificeert. Hiervoor zijn de categorieën S2 en W1 onderverdeeld in meerdere levels. De NP bij W1 en de eventuele NP bij S2 is ook onderverdeeld in meerdere levels.

Verdere annotatie bij S2:

- Soort antecedent bij S2:
 - NP: een noun phrase
Vb: *Die mensen komen allemaal bij ons langs*
 - PRO: een persoonlijk voornaamwoord
Vb: *Wij zijn zelf allemaal nazaten van de primitievelingen*
 - COL: overige voornaamwoorden, waaronder aanwijzende voornaamwoorden en *het* dat in combinatie met *allemaal* een collectivum vormt
Vb: *Ik weet niet hoe ik het allemaal voor elkaar krijg*

Wanneer er sprake was van een NP, en dat kan een NP zijn die bij de categorie S2 hoort, of een NP van de categorie W1, is er ook geannoteerd op het volgende kenmerk:

- Mass/count noun bij NP:
 - Mass: niet-telbare NP's, vb: *kaas*
 - Count: telbare meervoudige NP's, vb: *verhalen*

Tijdens de annotatie bleken dertig zinnen lastig te categoriseren te zijn. Ze konden, geschreven, ambigu worden opgevat. Om dit op te lossen zijn deze zinnen via COREX

beluisterd. Aan de hand van context en klemtoon kon op deze manier voor de meeste zinnen alsnog bepaald worden onder welke categorie een bepaalde zin viel. Van vijf zinnen bleef dit onduidelijk en zij blijven dan ook ambigu, voornamelijk doordat de zin dan niet afgemaakt was en het lastig was te achterhalen wat er gezegd ging worden.

3.1.2.3 Metadata

Na voltooiing van de annotaties is er bij de ‘nieuwe categorieën’ (dat wil zeggen: de *allemaals* die onder W2, W3 of W4 vielen) naar de metadata gekeken, die ook op te vragen zijn via COREX. Binnen deze metadata is er gekeken naar geslacht, leeftijd en regio.

3.1.3 Resultaten

3.1.3.1 Annotaties

Door middel van een corpusstudie is er gekeken naar de verschillende soorten lezingen van het woord *allemaal*, en eventuele onderverdelingen hierbinnen. De resultaten van de annotaties hiervan zijn in tabellen geplaatst, met hun absolute en relatieve aantallen. Opgemerkt moet worden dat er sprake was van 1000 random geannoteerde zinnen, echter, in vijftien zinnen kwam *allemaal* twee keer voor, zodat het totale aantal voorkomens van *allemaal* hiermee op 1015 komt. De belangrijkste uitkomsten zullen kort besproken worden aan de hand van Tabellen 1 en 2.

Tabel 1. Categorieverdeling van de zinnen met *allemaal*

Categorie	Absoluut aantal	Relatief aantal (%)
S1	12	1,2
S2	826	81,4
W1	142	14,0
W2	7	0,6
W3	22	2,2
W4	1	0,1

A: U	5	0,5
Totaal	1015	100

Tabel 2. Verdeling van de 'nieuwe categorieën' van *allemaal*

Categorie	Absoluut aantal	Relatief aantal (%)
W2	7	23,3
W3	22	73,3
W4	1	3,4
Totaal	30	100

Tabel 1 laat de verdeling van de verschillende categorieën van *allemaal* zien. S2, de sterke vorm van *allemaal*, die een antecedent met zich meedraagt, komt het vaakst voor, namelijk 826 keer (81,4%). W1, de zwakke vorm van *allemaal*, waarbij *allemaal* een NP modificeert, komt hierna het vaakst voor, namelijk 142 keer (14,0%). De overige ongeveer 5% wordt verdeeld onder de overige categorieën, waaronder de *allemaal* die niet gecategoriseerd kon worden (0,5%).

Tabel 2 laat zien er totaal 30 'nieuwe voorkomens van *allemaal*' (modificering van *allemaal* over een AP, VP of PP) zijn gevonden. 22 hiervan (73,3%) modificeren een VP (W3). 1 keer is er een *allemaal* gevonden die een PP modificeert (W4) en 7 keer modificeert *allemaal* een AP (W2).

Tabel 3. Antecedentverdeling bij S2

Antecedent	Absoluut aantal	Relatief aantal (%)
NP	89	10,8
Pro	107	12,9
Col	630	76,3
Totaal	826	100

Tabel 3 laat zien dat *allemaal* ongeveer even vaak verwees naar een NP als naar een persoonlijk voornaamwoord: 89 (10,8%) respectievelijk 107 (12,9%) keer van de in totaal 826 voorkomens van *allemaal* die tot S2 behoren. Bij de overige 63 (76,3%) droeg *allemaal* een antecedent bij zich dat in combinatie met *allemaal* een collectivum vormt.

Tabel 4. Mass en count nouns bij de NP's van W1

Mass/count noun	Absoluut aantal	Relatief aantal (%)
Mass	16	11,3
Count (mv)	126	88,7
Totaal	142	100

Uit Tabel 4 blijkt dat de preminale zwakke *allemaal* (W1) inderdaad zowel mass nouns als meervoudige count nouns modificeert. Dit bevestigt de discussie in 2.2.3 en zal verder worden besproken in de Discussie in Hoofdstuk 4.

3.1.3.2 Metadata

Binnen alle ‘nieuwe categorieën’, dus binnen W2, W3 en W4, is er gekeken naar de personen die de uiting hebben uitgesproken. Hierbij is er gekeken naar geslacht, leeftijd en regio. Hier mogen echter geen conclusies uit worden getrokken, omdat het niet bekend is hoe de verdeling van mannen en vrouwen, van de verschillende leeftijden en van de provincies in het volledige subcorpus is en daardoor kan ook niet worden gekeken naar hoe dat zich verhoudt tot deze categorieën van *allemaal*.

Factor *geslacht*: 17 van de 30 uitingen (56,7%) zijn door een vrouw uitgesproken en 13 (43,3%) door een man.

Factor *leeftijd*: Uit Tabel 5 blijkt dat de meeste van de nieuwe categorieën van *allemaal* zijn uitgesproken door jongeren van in de twintig. Het gaat om 17 van de 30 uitingen (56,7%). De overige 13 uitingen zijn verdeeld onder de leeftijden 30-90.

Tabel 5. Leeftijden van de personen die de uiting hebben uitgesproken

Leeftijd	Absoluut aantal	Relatief aantal
20-30	17	56,7
30-40	2	6,7
40-50	3	10,0
50-60	2	6,7
60-70	3	10,0
70-80	2	6,7

80-90	1	3,3
Totaal	30	100

Factor *regio*: Uit Tabel 6 blijkt dat de meeste uitingen van de nieuwe *allemaal* voorkomen in de provincie Noord-Brabant, namelijk 12 van de 30 (40,0%). Gelderland komt op een tweede plaats met 6 uitingen (20,0%). De overige 40,0% is verdeeld onder de overige provincies.

Tabel 6. Regio waar de personen die de uiting hebben uitgesproken vandaan komen

Provincie	Absoluut aantal	Relatief aantal (%)
Noord-Brabant	12	40,0
Gelderland	6	20,0
Limburg	1	3,3
Zeeland	1	3,3
Noord-Holland	2	6,7
Zuid-Holland	3	10,0
Utrecht	3	10,0
Overijssel	1	3,3
Friesland	1	3,3
Totaal	30	100

3.1.4 Samenvatting

Uit deze corpusstudie is gebleken dat de sterke lezing van *allemaal* vaker voorkomt dan de zwakke lezing, namelijk in bijna 83% van de gevallen. In bijna 17% van de gevallen heeft *allemaal* een zwakke lezing en bij een klein percentage van 0,5% is de lezing van *allemaal* niet te achterhalen. Wanneer er sprake is van de sterke variant van *allemaal* en het een antecedent bij zich draagt, was dit in de meeste gevallen (76%) een enkelvoudig antecedent dat samen met *allemaal* een collectivum vormt, zoals *het* of *dat*. De overige antecedenten komen ongeveer gelijk verdeeld voor, in bijna 13% van de gevallen had *allemaal* een pronomen als antecedent en in bijna 11% van de gevallen was dit een NP. Van diezelfde nomina is 84% een meervoudige count noun. De overige 13% is een mass noun. De ‘nieuwe’ zwakke lezingen (modificering van AP, VP en PP) komen in slechts 3% van alle gevallen voor. Dit is niet vaak, maar het laat wel zien dat deze lezingen mogelijk zijn. Binnen de ‘nieuwe’ zwakke lezingen van *allemaal* komt modificering van de VP het vaakst voor: bijna

76%. 21% modificeert een AP en zo'n 3% een PP. Het is mogelijk dat voornamelijk vrouwen *allemaal* als modificeerder van een AP, VP of PP uitspreken (57%). Dit kan echter toeval zijn, omdat het maar om 30 gevallen in totaal gaat en 57% slechts iets meer is dan de helft. Bovendien is niet bekend hoe de totale verdeling van mannen en vrouwen in het subcorpus was. De meeste 'nieuwe' *allemaals* zijn uitgesproken door jongeren van in de twintig (55%). Als laatste blijkt dat deze *allemaals* vooral uitgesproken worden door mensen uit of woonachtig in Brabant (40%), maar ook in de andere provincies komt het voor. Mogelijk vindt dit 'nieuwe' gebruik zijn oorsprong in Brabant en is het intussen al enigszins in Nederland verspreid geraakt. Ook hierbij moet opgemerkt worden dat er van de 30 uitingen er 12 waren uitgesproken door Brabanders en 18 door niet-Brabanders, maar dat onbekend is hoe dit zich verhoudt tot het volledige subcorpus. Het zou kunnen dat de verdeling binnen alle 1000 uitingen ook al voor ongeveer 40% uit Brabanders bestaat. Bovenstaande conclusie zou dan niet opgaan.

3.2 Studie 2

Vragenlijst – Herkenning van *allemaal* als modificeerder van een VP

3.2.1 Inleiding

Na de corpusstudie voltooid te hebben ben ik gaan inzoomen op de categorie W3: *allemaal* als modificeerder van de *verbal phrase* (VP). Om te kijken hoe mensen reageren op de voorbeelden uit (15) en de voorbeelden die zijn gevonden bij de corpusstudie, is er een vragenlijst opgesteld. Deze vragenlijst bestaat uit zinnen die een *allemaal* bevatten die een VP modificeert. De vragenlijst test of jongeren deze zinnen acceptabel vinden. De verwachting hierbij is dat jongeren in heel Nederland minstens een paar zinnen als acceptabel zullen markeren. Naar aanleiding van de resultaten van de corpusstudie ligt het ook voor de hand dat vooral jongeren uit Brabant de zinnen acceptabel zullen vinden.

Iets anders wat is getest met deze vragenlijst, is of modificering van een VP door *allemaal* vaker voorkomt bij bepaalde vormen van *aspect*. Bij *aspect* wordt er gekeken naar de temporele structuur van werkwoorden. Het gaat hierbij niet om *wanneer*, maar om *hoe* de situatie gerelateerd is aan tijd (Murphy, 2010). *Progressiviteit* is een voorbeeld hiervan. Progressiviteit is in de taalkunde een voortdurende handeling (Murphy, 2010). De progressief kan goed worden geïllustreerd aan de hand van het Engels, zoals in *is walking* en *was cycling*.

In het Nederlands vertalen we deze Engelse frases meestal met *loopt* en *fietste* (of *heeft gefietst*), maar zouden we ze ook in de progressief zetten, dan krijgen we *is aan het lopen* en *was aan het fietsen*. Naast *zijn* plus *aan* plus de infinitief kent het Nederlands ook vormen van de progressief met *zitten*, *lopen* en *staan* in plaats van *zijn* (Stoop, 2011), zoals *Ik zat/liiep/stond te bellen* met als betekenis *Ik was aan het bellen*, ongeacht of die persoon aan het zitten, lopen of staan was. Omdat er zowel in de eigen gehoorde voorbeelden als bij de corpusstudie veel zinnen zitten die deze *aan-het*-constructie bevatten, is ook hierop getest. Er wordt verwacht dat jongeren de ‘nieuwe’ *allemaal* acceptabeler zullen vinden wanneer er sprake is van een progressieve vorm van het werkwoord in de zin.

Naast veel zinnen met *aan-het*, is er tussen de eigen gehoorde voorbeelden ook een aantal zinnen gehoord die het woord *enzo* in zich hebben. Met de vragenlijst is daarom ook getest of dit woord een mogelijke trigger is voor *allemaal* om op te treden als modificeerder van de VP. *Enzo* lijkt iets meervoudigs in zich te hebben, en bovendien is het spreektaal, dus mogelijk worden *allemaal*-zinnen die *enzo* bevatten vaker door jongeren als acceptabeler gezien dan wanneer er geen *enzo* in de zin staat. Een aantal zinnen is zodanig gemanipuleerd, dat ze kunnen testen of het progressief aspect en *enzo* inderdaad van belang zijn voor de ‘nieuwe’ *allemaal*.

3.2.2 Methode

3.2.2.1 Participanten

Omdat uit de corpusstudie bleek dat het vooral jongeren lijken te zijn die *allemaal* als modificeerder van de VP gebruiken, is de test afgenomen bij jongeren. Het ging om 27 participanten tussen de 15 en 24, gemiddelde leeftijd 20 jaar. Het ging om 23 vrouwen en 4 mannen. 21 van deze jongeren zijn studenten aan de Radboud Universiteit Nijmegen en volgden gezamenlijk een college, 6 anderen zijn apart gevraagd de test in te vullen. Dit laatste is gedaan om nog een paar extra Brabanders mee te kunnen nemen, aangezien uit de corpusstudie bleek dat deze modificering van *allemaal* mogelijk iets Brabants is. Van de 27 jongeren komen er 10 uit Brabant, 10 uit Gelderland, 3 uit Limburg, 2 uit Friesland, 1 uit Zuid-Holland en 1 uit Overijssel. Vereiste was dat Nederlands hun moedertaal is, dit omdat het over intuïties ging over een verschijnsel in de Nederlandse taal. De resultaten van één participant zijn later buiten de resultaten gehouden, omdat zijn moedertaal Duits bleek te zijn. De participanten hebben vrijwillig meegedaan aan het onderzoek, zij kregen hiervoor geen

beloning. Er is ze gevraagd of ze mee wilden doen en zij hebben hiermee ingestemd.

3.2.2.2 Materiaal

Voor het opstellen van de vragenlijst zijn enkele voorkomens van W3 (modificering van een VP) uit het corpus gebruikt, als ook uitingen van mensen uit mijn omgeving, die ik heb gehoord en heb genoteerd (zoals de voorbeelden in (15)). Ook is zin (14a) uit het artikel van Ax (1977) in de vragenlijst opgenomen (*Omdat de hond door de kinderen allemaal geslagen is*) om de acceptabiliteit hiervan te onderzoeken. Uiteindelijk zijn er in totaal 32 testzinnen uit gekomen. De testzinnen zijn niet volledig verzonnen zinnen; ze zijn allemaal gebaseerd op zinnen die ooit geuit zijn (op de zin van Ax (1977) na). Wel hebben de meeste zinnen kleine aanpassingen ondergaan. Dit was nodig om er zeker van te zijn dat de zin niet ambigu was, zodat *allemaal* geen antecedent kon zijn of iets anders kon modificeren dan de VP. Om deze reden zijn meervoudige zelfstandig naamwoorden naar het enkelvoud omgezet, en alle pronomina naar de derde persoon enkelvoud *hij*. Dit omdat *allemaal* niet kan modificeren over een enkelvoudig nomen en over een persoon die in het enkelvoud staat. Het is lastig vanuit de (geschreven) vragenlijst te laten blijken dat het om spreektaal gaat, daarom is *hij* (wanneer onbeklemtoond) in de vorm *ie* gezet om dit nog enigszins op te lossen.

Hieronder volgen een paar voorbeelden van aanpassingen:

- De oorspronkelijke zin van Ax was *Omdat de hond door de kinderen allemaal geslagen is*. Om er zeker van te zijn dat niemand *allemaal* als antecedent bij *de kinderen* ziet, is er *het kind* van gemaakt. De testzin is dan als volgt: *Omdat de hond door het kind allemaal geslagen is*.
- Een andere oorspronkelijke zin is *Ze waren op dat terrein allemaal bezig*. Deze zin kan ambigu zijn vanwege het meervoudige *ze*. Daarom is hiervan *hij* gemaakt en is de testzin *Hij was op dat terrein allemaal bezig* geworden.
- Een oorspronkelijke zin was *Dat zou je dan voor een groot deel natuurlijk missen als je allemaal thuis zou gaan zitten*. Om de test niet te laten beïnvloeden door andere enkelvoudige vormen, is van *je* *hij* gemaakt en om het er meer als spreektaal uit te laten zien is van *hij* weer *ie* gemaakt. De testzin is dan: *Dat zou ie dan voor een groot deel natuurlijk missen als ie allemaal thuis zou gaan zitten*.

In bijlage I zijn de oorspronkelijke zinnen te vinden, alsmede de testzinnen.

Naast de acceptabiliteit van *allemaal* als modificeerder van een VP, is ook gekeken of deze modificering acceptabeler is in zinnen die een progressieve vorm van het werkwoord bevatten. Veel zinnen stonden oorspronkelijk al in de progressief, wat al een aanwijzing kan zijn dat de progressief inderdaad deze vorm van modificering acceptabeler maakt. Om dit beter te onderzoeken, is gekeken of de zinnen in de progressief inderdaad als acceptabeler worden gezien dan zinnen die niet in de progressief staan. De zinnen in (19) zijn voorbeelden van testzinnen die niet in de progressief staan en de zinnen in (20) zijn voorbeelden van zinnen die in de progressief staan:

19. a. Hij kijkt *allemaal* wel heel cool, vind je ook niet?
b. Ja hij zegt wel *allemaal* tegen haar dat ze dat niet moet doen, maar ze luistert toch niet
20. a. En hij had 't erover dat ie *allemaal* zat te zeggen dat we op moesten schieten
b. Dan slaapt ie overdag met hele dikke rolluiken voor de ramen en dan zit ie 's nachts *allemaal* naar de sterren te kijken

Daarnaast kwamen twee zinnen niet één maar twee keer voor in de test, met een klein verschil. De eerste zin stond de eerste keer niet in de progressief en de tweede keer wel. Het betrof een zin die Ax als ongrammaticaal beschouwt, namelijk *Omdat de Rooie Vrouwen van Agt met zeep allemaal gooiden*. De zin is eerst in het enkelvoud gezet, waarna de zin *Omdat de Rooie Vrouw van Agt met zeep allemaal gooide* werd. Aan het einde van de test is dezelfde zin nogmaals getest, maar dit keer in de progressieve vorm, namelijk *Omdat de Rooie Vrouw van Agt met zeep allemaal zat te gooien*.

De tweede zin die twee keer voorkwam is getest op beïnvloeding van het woord *enzo*. De zin *Dus die vroeg allemaal wat voor studie ik deed* is eerst getest, waarna deze aan het einde van de vragenlijst nogmaals voorkwam als *Dus die vroeg allemaal wat voor studie ik deed enzo*.

De 32 testzinnen bij elkaar vormen de vragenlijst. Aan het begin van de lijst is om een aantal algemene gegevens gevraagd, zoals geslacht, leeftijd en regio. De volledige vragenlijst is te vinden in bijlage II.

3.2.2.3 Procedure

Nadat de vragenlijst was opgesteld, was deze afgenomen bij 27 jongeren. 21 van hen volgden gezamenlijk een college aan de Radboud Universiteit Nijmegen. Hun docent Peter de Swart heeft mij toestemming gegeven de vragenlijst in zijn college bij de studenten af te nemen. Hierna is zes anderen nog apart om hun medewerking gevraagd, waarna ze vrijwillig de lijst hebben ingevuld. De vraag bij elke zin was of iemand de zin acceptabel vond klinken; of de zin voor kon komen in gesproken Nederlands. Het ging hierbij om de vraag of ze de zin zelf kunnen uitspreken of dat ze de zin om zich heen kunnen horen. De opties waaruit iemand kon kiezen waren *Ja*, *Nee* en *Twijfel*. In het geval van *Nee* of *Twijfel* moest datgene wat iemand niet goed vond klinken onderstreept worden. Voor aanvang van de test is de deelnemers eerst een voorbeeldvraag laten zien, zoals in (21):

21. Dus die vroeg allemaal wat voor studie ik deed
- Ja
 - Nee
 - Twijfel

Zie het begin van Bijlage II voor de volledige instructie.

3.2.3 Resultaten

De resultaten zullen worden besproken aan de hand van de categorieën Personen en Zinnen. Het onderstrepen van het woord dat ervoor zorgt dat mensen een zin niet acceptabel vinden is weggelaten uit de resultaten, omdat bleek dat de meeste deelnemers dit niet hadden gedaan.

3.2.3.1 Personen

In Tabel 7 staat een aantal feiten opgesomd over het aantal *Ja* en *Twijfel* door personen:

Tabel 7. Aantal Ja en Twijfel door een persoon

Gemiddelde aantal <i>Ja</i> door een persoon:	12/32
Gemiddelde aantal <i>Twijfel</i> door een persoon:	6/32

Laagste aantal <i>Ja</i> door een persoon:	0/32
Hoogste aantal <i>Ja</i> door een persoon:	29/32
Laagste aantal <i>Twijfel</i> door een persoon:	0/32
Hoogste aantal <i>Twijfel</i> door een persoon:	12/32

In Bijlage III is precies te vinden hoe vaak er door een persoon *Ja*, *Twijfel* en *Nee* is gezegd op de 32 zinnen.

Het gemiddeld aantal keer dat een man een zin acceptabel vond was 16, dit aantal was bij een vrouw gemiddeld 11. Echter, er deden maar 4 mannen mee aan deze vragenlijst, tegenover 23 vrouwen. Ook zijn alle mannen die mee hebben gedaan Brabanders, en zoals uit Tabel 8 en Figuur 3 blijkt, lijken Brabanders deze nieuwe modificering van *allemaal* het meest acceptabel te vinden. Om bovenstaande redenen is het lastig hier een conclusie aan te verbinden.

Tabel 8. Provincies waar de deelnemers vandaan komen en het gemiddelde aantal Ja en Twijfel, met de range tussen haakjes

	Aantal personen	Gemiddeld aantal 'Ja' (range)	Gemiddeld aantal 'Twijfel' (range)
Brabant	10	19/32 (13-29)	2/32 (0-6)
Gelderland	10	8/32 (0-15)	6/32 (0-18)
Limburg	3	4/32 (0-9)	2/32 (0-5)
Friesland	2	9/32 (6-12)	6/32 (2-9)
Zuid-Holland	1	13/32 (13)	1/32 (1)
Overijssel	1	9/32 (9)	0/32 (0)

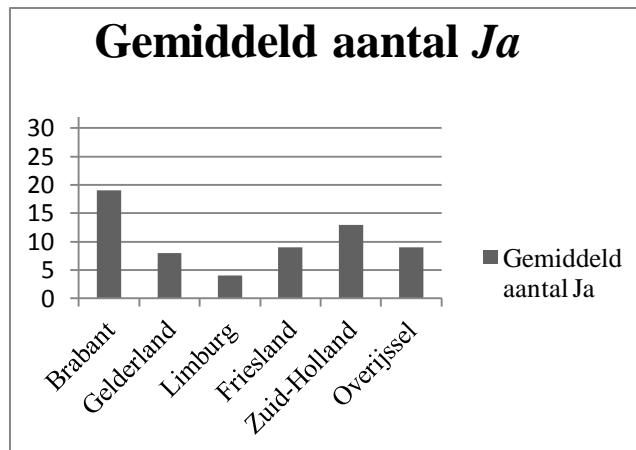

Fig. 3. Provincies waar de deelnemers vandaan komen en het gemiddeld aantal Ja

Uit Tabel 8 en Figuur 3 blijkt dat modificering van *allemaal* van een VP het meest acceptabel wordt gevonden door Brabanders; het gemiddelde aantal keer dat zij een zin acceptabel vonden (en het dus zelf kunnen zeggen of het om zich heen kunnen horen) is 19 van de 32 (met een range van 13-29). Het gemiddeld aantal keer *Ja* in Zuid-Holland is 13 en in Overijssel 9, maar deze gemiddelden zijn slechts gebaseerd op één persoon. Het Friese gemiddelde van 9 is slechts gebaseerd op twee personen. Naast 10 personen uit Brabant, deden er ook 10 personen uit Gelderland mee. Hun gemiddelde is 8 van de 32 (met een range van 0-15). In Limburg is het gemiddelde slechts 4 (met een range van 0-9); een opmerkelijk verschil met het gemiddelde uit Brabant gezien het feit dat het de twee meest zuidelijke provincies betreft. Het gemiddeld aantal *Twijfel* is het hoogst in Gelderland en Friesland, namelijk 6. Dit zou een indicatie kunnen zijn dat deze modificering van *allemaal* mogelijk is begonnen in Brabant en ook steeds acceptabeler wordt in andere provincies.

3.2.3.2 Zinnen

In Tabel 9 staat een aantal feiten over het aantal *Ja* en *Twijfel* op de zinnen:

Tabel 9. Aantal *Ja* en *Twijfel* op een zin

Aantal zinnen waarbij niemand <i>Ja</i> zei:	0/27
Gemiddelde aantal <i>Ja</i> op een zin:	10/27
Gemiddelde aantal <i>Twijfel</i> op een zin:	2/27
Minste aantal <i>Ja</i> op een zin:	2/27
Meeste aantal <i>Ja</i> op een zin:	20/27

Minste aantal <i>Twijfel</i> op een zin:	0/27
Meeste aantal <i>Twijfel</i> op een zin:	7/27

In Bijlage IV is precies te vinden hoe vaak er *Ja*, *Twijfel* en *Nee* op een zin is gezegd door de 27 personen.

Zin (14a) van Ax (*Omdat de hond door het kind allemaal geslagen is*), is 6 keer acceptabel gevonden. Ook de zin van Ax *Omdat de Rooie Vrouw van Agt met zeep allemaal gooide*, is 6 keer acceptabel gevonden. Diezelfde zin in de progressief (*Omdat de Rooie Vrouw van Agt met zeep allemaal zat te gooien*) werd beoordeeld met 7 *Ja* en 2 *Twijfel*. De progressieve vorm wordt dus mogelijk niet per se acceptabeler gevonden dan de niet-progressieve vorm. Een andere zin die niet in de progressief staat (*Dus die vroeg allemaal wat voor studie ik deed*) kreeg 8 *Ja* en 2 *Twijfel*. Wanneer deze zelfde zin eindigde met het woord *enzo* (*Dus die vroeg allemaal wat voor studie ik deed enzo*) steeg dit aantal naar 18 *Ja* en 3 *Twijfel*. Mogelijk maakt het woordje *enzo* de zin acceptabel voor *allemaal* om een VP te modificeren.

De zinnen kunnen worden ingedeeld in categorieën, namelijk:

1. Zinnen die niet in de progressief staan, zoals *Dus die vroeg allemaal wat voor studie ik deed*
2. Zinnen die in de progressief staan, zoals *Hij zei dat ie met de telefoon van z'n vriend allemaal zat te bellen*
3. Zinnen met *enzo*, zoals *Dus die vroeg allemaal wat voor studie ik deed enzo*
4. Overige zinnen, zoals *Opeens had ie de smaak te pakken en begon ie allemaal in z'n handen te klappen*

Tabel 10 geeft aan hoe vaak er gemiddeld door een persoon *Ja* is gezegd op een zin uit de desbetreffende categorie. Er is voor gekozen een derde kolom met gemiddelden toe te voegen waarbij *Twijfel* wordt gezien als *Ja*; dit omdat een *Nee* waarschijnlijk ook een duidelijke *Nee* zal zijn en een *Twijfel* meer naar *Ja* zal neigen.

Tabel 10. Gemiddeld aantal Ja per categorie (tussen haakjes = als Twijfel is Ja)

Conditie	Aantal zinnen	Gemiddelde Ja (range)	Gemiddelde Twijfel (range)	Gemiddelde Twijfel = Ja
Niet- progressief	10	8,1/27 (4-20)	2,2/27 (0-5)	10,3/27
Progressief	11	10,2/27 (2-18)	2,3/27 (0-7)	12,5/27
'Enzo'	4	15,5/27 (9- 20)	2,8/27 (2-4)	18,3/27
Overig	7	8,1/27 (3-18)	2,9/27 (2-6)	11,0/27

In Tabel 10 is te zien dat het gemiddelde aantal *Ja* op zinnen die het woord *enzo* bevatten het hoogst is, namelijk 15,5. Aangezien er 27 personen mee deden aan het onderzoek, is deze categorie gemiddeld door meer dan de helft van alle deelnemers acceptabel gevonden. De progressief lijkt met een gemiddeld aantal *Ja* van 10,2 daarna het meest acceptabel te worden gevonden, gevolgd door de niet-progressief en de overige categorie die beide een gemiddeld aantal *Ja* van 8,1 hebben. Echter, wanneer het aantal *Twijfel* gezien wordt als *Ja*, blijkt dat de zinnen die tot de overige categorie behoren gemiddeld vaker acceptabel worden gevonden dan de niet-progressief (respectievelijk 11,0 vs. 10,3). De categorie *Enzo* heeft hierbij zelfs een gemiddelde van 18,3.

In Figuur 4 en 5 zijn deze gemiddelde waarden ook te zien:

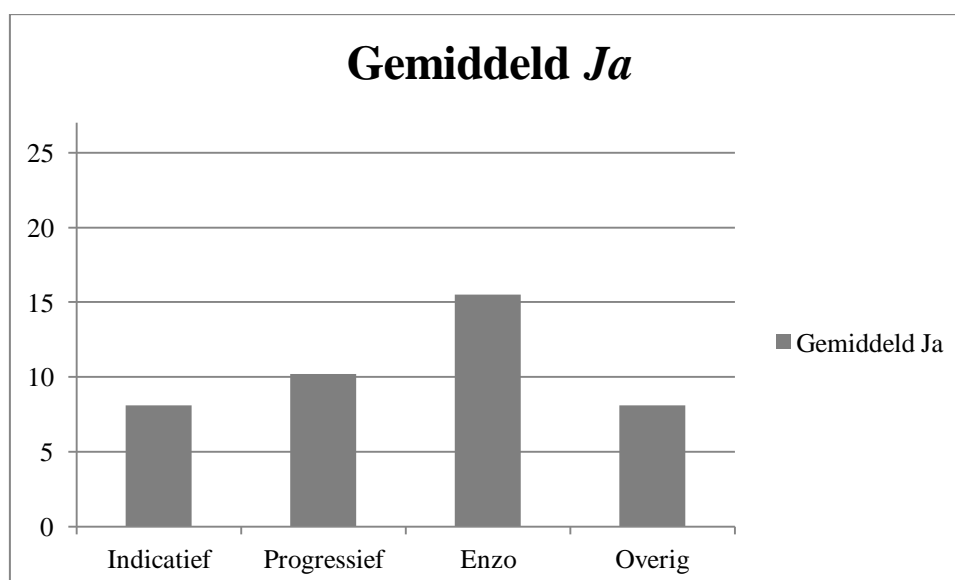

Fig. 4. Gemiddeld aantal Ja per categorie

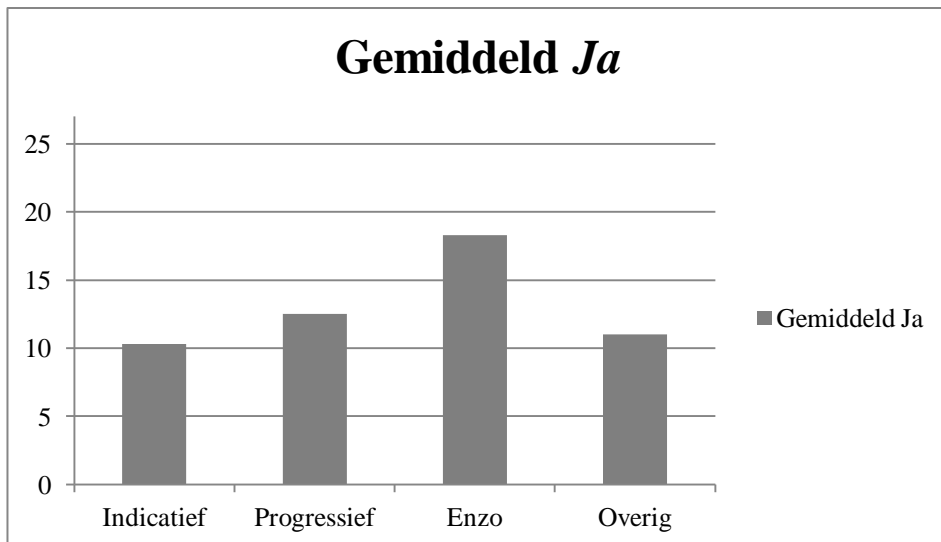

Fig. 5. Gemiddeld aantal Ja per categorie (wanneer Twijfel = Ja)

3.2.4 Samenvatting

Modificering van *allemaal* van een VP wordt acceptabel bevonden door jongeren tussen de 15 en 24 jaar. Dit geldt met name voor jongeren uit de provincie Brabant. Het gemiddeld aantal zinnen dat een persoon acceptabel vindt, is 12/32 en het gemiddeld aantal personen dat een zin acceptabel vindt, is 10/27.

Brabanders zeiden gemiddeld 19/32 keer *Ja* op de vraag of ze een zin konden zeggen of om zich heen konden horen. De Brabanders en Limburgers twijfelden het minst vaak. Dit kan betekenen dat zij zeker waren van hun keuze voor *Ja* of *Nee*. De Brabanders kozen in dit geval vaak voor *Ja*, de Limburgers voor *Nee*.

Het is aannemelijk dat *allemaal* als modificeerder van een VP acceptabeler wordt gevonden wanneer het woord *enzo* zich in de zin bevindt (15,5/27). Het gemiddeld aantal keer dat deze zinnen door een persoon acceptabel werden gevonden lag hoger ten opzichte van de andere categorieën (niet-progressief, progressief en overig, respectievelijk 8,1/27, 10,2/27 en 8,1/27). Ook werd dezelfde zin vaker als acceptabel beschouwd wanneer deze zin *enzo* bevatte. Mogelijk maakt de progressief het acceptabeler voor *allemaal* om voor te komen als modificeerder van de VP. Hier zal verder op worden ingegaan in het volgende hoofdstuk.

4 Discussie

4.1 Inleiding

Uit de corpusstudie is gebleken dat *allemaal* in meerdere categorieën is te plaatsen. Om te beginnen is er het onderscheid tussen sterk en zwak, waarbij de sterke *allemaal* een betekenis als *alle/alles* bij zich draagt en de zwakke *allemaal* een betekenis als *veel*. De zwakke *allemaal* vindt waarschijnlijk zijn oorsprong als modificeerder van nomina. Uit de corpusstudie is gebleken dat *allemaal* hierbinnen zowel mass nouns als meervoudige count nouns modificeert. Daarnaast lieten zowel de corpusstudie als de vragenlijst zien dat de zwakke *allemaal* tegenwoordig niet alleen nomina modificeert, maar ook adjectieven en werkwoorden. De corpusstudie liet zien dat deze vormen van modificering voorkomen en de vragenlijst toonde aan dat deze vorm acceptabel wordt gevonden. Ook is uit de studies naar voren gekomen dat *allemaal* als modificeerder van de VP mogelijk eerder voorkomt of eerder acceptabel wordt gevonden wanneer het werkwoord in de progressief staat of wanneer het woord *enzo* zich in de uiting bevindt.

In deze discussie zal eerst de etymologie van het woord *allemaal* besproken worden om te kijken waar de oorsprong van dit woord ligt, alvorens het is terechtgekomen in deze vele categorieën. Hierna zal een kort stukje volgen over taalverandering in het algemeen, gevolgd door toepassing van de verandering van *allemaal* van sterk naar zwak en binnen de zwakke vorm van modificering van nomina naar modificering van adjectieven en werkwoorden. Verder zal er worden gekeken naar de oorzaak van de laatstgenoemde verandering, die te zoeken is in de kenmerken van mass nouns en meervoudige count nouns. Er volgt een mogelijke verklaring voor de verschuiving van de zwakke *allemaal* als modificeerder van nomina naar modificeerder van adjectieven en werkwoorden. Ook zal er worden gekeken naar wat de zwakke *allemaal* toevoegt aan de betekenis van een uiting en als laatste volgt een aantal suggesties voor verder onderzoek naar *allemaal* op het gebied van de sociolinguïstiek.

4.2 Veranderingen binnen *allemaal*

4.2.1 Etymologie van *allemaal* en taalverandering

Het Etymologisch Woordenboek van het Nederlands (Philippa e.a., 2009) gaat voor het woord *allemaal* terug naar het Middelnederlands in 1265. In deze tijd werd het woord *altemale* gebruikt, met als betekenis *geheel en al*, of *iedereen*. Aan het begin van de 14^e eeuw was dit woord *allemale* geworden. Dit woord was gevormd uit *al* en de uitdrukking *te male* of *te maal*, wat *tegelijkertijd* of *samen* betekende. In 1616 was het *allemael* en in 1784 is de huidige schrijfwijze *allemaal* aangetroffen. Het Van Dale Etymologisch Woordenboek (van der Sijs & van Veen, 1997) noemt de woorden *al(le)* en *maal* waaruit *allemaal* gevormd is. Het Etymologisch Woordenboek zegt over *al(le)* dat in het Oudnederlands, in de 10^e eeuw, zowel *al* als *alle* is gevonden. De betekenis *geheel* is het oudst en de tweede, nieuwere betekenis van *al*, namelijk *reeds*, is voor het eerst gezien in 1688 (Philippa e.a., 2009). Het Etymologisch Woordenboek geeft als betekenis van *maal*: *telkens terugkerend tijdstip, keer*. De Middelnederlandse schrijfwijze was *mael*, dit woord had de betekenis *moment, ogenblik, tijdstip*. Daarnaast kreeg het de betekenis van *deel van etmaal, tijdstip, etenstijd*. Voor de herkomst van het woord *allemaal* zullen we echter moeten kijken naar de betekenissen *tijd* en *keer* van *maal*, alsmede naar de betekenissen *alle* en *geheel* van *alle*. Het huidige woord *allemaal* zou dan letterlijk zo veel betekenen als *alle keren/tijden, of de gehele keren/tijden*. Kijken we naar de vorming van het woord *altemale*, dan betekent *allemaal* zo veel als *alle tegelijkertijd, of alle samen, of vrij vertaald: alle(s) bij elkaar*.

De vraag is hoe het kan dat er nog steeds nieuwe mogelijkheden bij komen van het gebruik van *allemaal*, zoals de verschillende zwakke mogelijkheden. Dat komt door taalverandering. Deze veranderingen beginnen altijd in de spreektaal en worden later pas aan de schrijftaal toegevoegd (Campbell, 2004). Semantische veranderingen zijn veranderingen in betekenis en syntactische veranderingen zijn veranderingen in de zinsbouw. Campbell (2004) stelt dat semantische veranderingen door een aantal fases gaan. In fase 1 is er een woord met één betekenis. In fase 2 heeft hetzelfde woord twee betekenissen, die tegelijkertijd, naast elkaar, voorkomen. Dit verschijnsel wordt ook wel *polysemie* genoemd. De oude betekenis zal vervolgens geleidelijk vervangen worden door de nieuwe betekenis, wat voltooid zal zijn in fase 3: het woord heeft een betekenis die anders is dan de betekenis die het voorheen had. Het woord heeft de vroegere betekenis verloren en de nieuwe betekenis is gebleven. Echter, een verandering kan ook blijven hangen in fase 2 en de twee of meerdere betekenissen zullen dan naast elkaar bestaan. Deze fases kunnen worden getoond in een schema (zie (22)), waarbij *a* de vorm is en *A* en *B* betekenissen zijn:

(zie (24)):

24. Fase 1: zwakke *allemaal* 'veel' (NP)
Fase 2: zwakke *allemaal* 'veel' (NP), 'veel' (AP/VP) ('NP' > 'NP', 'AP/VP')
(Fase 3: zwakke *allemaal* 'veel' (AP/VP) ('NP', 'AP/VP' > 'AP/VP'))

Eerst bestond er alleen de zwakke lezing van *allemaal* waarbij *allemaal* een NP modificeert (fase 1). Tegenwoordig worden er ook gevallen gehoord waarbij *allemaal* een AP of VP modificeert. Alle mogelijkheden van modificering (NP, AP en VP) komen nu voor (fase 2). Misschien dat deze verandering ooit nog in fase 3 belandt en de zwakke *allemaal* alleen nog een AP en VP kan modificeren, en niet meer een NP. Mocht het ooit zo ver komen, dan zal het nog wel even duren, gezien deze verandering zich waarschijnlijk nog niet zo lang in fase 2 bevindt. Sterker nog, de verandering bevindt zich waarschijnlijk nog ergens tussen fase 1 en 2.

Altemale, de voorloper van het huidige *allemaal* betekende eerst *iedereen*, later kreeg *allemaal* ook de zwakke betekenis *veel* en kon het dus ook in meer contexten gebruikt worden. Binnen de zwakke *allemaal* gaat de betekenis ook van *veel* naar *vaak* en *erg* en soortgelijke bewoordingen. Er is dus sprake van *widening*: *Allemaal* heeft nu een algemenere betekenis dan het voorheen had.

Er is aangetoond dat *allemaal* als modificeerder van de VP en de AP tegenwoordig voorkomt. Hiermee is niet gezegd dat het tientallen of honderden jaren geleden niet voorkwam, maar het feit dat het nog niet vaak voorkomt en niet algemeen wordt geaccepteerd suggereert dat dit wel een recent fenomeen is. De corpusstudie en de vragenlijst betroffen een synchroon onderzoek, dat wil zeggen: er werd gekeken naar één moment in de tijd, namelijk de huidige tijd. Voor verder onderzoek op dit gebied zou er ook diachroon onderzoek gedaan kunnen worden waarbij er kan worden gekeken naar het voorkomen van *allemaal* als modificeerder van de VP door de eeuwen/decennia heen. Er kan dan echt naar de verandering worden gekeken.

4.3 De rol van mass nouns en meervoudige count nouns

In Hoofdstuk 2 is al kort iets gezegd over mass en count nouns en de prenominale zwakke *allemaal*. Hier lijkt ook de verklaring te liggen voor de verschuiving van de zwakke *allemaal*

van modificeerder van de NP naar modificeerder van de VP. Zoals in Hoofdstuk 2 gezegd en zoals is gebleken uit de corpusstudie, modificeert de preminale zwakke *allemaal* zowel mass nouns (zoals *gras*) als meervoudige count nouns (zoals *tafels*). Zowel Murphy (2010) als Doetjes (1997) leggen uit dat mass nouns en meervoudige count nouns *unbounded* zijn. Dit kan als volgt begrepen worden: Wanneer een mass noun verdeeld wordt in twee helften, is het nog steeds wat het is. Zo is gras waarvan de helft weggehaald wordt, nog steeds gras. Ook wanneer de mass noun verdubbeld wordt, is het nog steeds wat het is. Wanneer er gras ligt op het ene veld en op het andere veld, is het samen nog steeds gras. Ditzelfde geldt voor meervoudige count nouns. Ook zij blijven wat ze zijn wanneer ze verdeeld worden in twee helften of wanneer ze verdubbeld worden: Wanneer er zich vier tafels in een ruimte bevinden en er worden er twee weggehaald, dan zijn er nog steeds *tafels*. Of wanneer er twee tafels in de ene kamer en in de andere kamer zijn, zijn ze bij elkaar nog steeds *tafels* (Murphy, 2010). Dit kenmerk geldt niet voor enkelvoudige count nouns: zij zijn *bounded*. Wanneer een tafel in twee helften wordt verdeeld, is het geen *tafel* meer en wanneer de tafel in de ene kamer bij de tafel in de andere kamer wordt gezet, is het ook geen *tafel* meer, maar zijn het *tafels* (Murphy, 2010).

Het kenmerk *unbounded* geldt ook voor bepaalde werkwoorden, zoals atelische werkwoorden. *Teliciteit* beschrijft of een actie een eindpunt heeft of niet. Een werkwoord is *telisch* wanneer de gebeurtenis een inherent eindpunt heeft, het is *atelisch* wanneer de gebeurtenis geen inherent eindpunt heeft (Murphy, 2010). Sommige werkwoorden zijn van zichzelf telisch of atelisch, andere werkwoorden hebben de context nodig om hun teliciteit te bepalen (Depraetere, 1995). Voorbeelden van zinnen met respectievelijk een atelisch en telisch werkwoord zijn *Zij eet een broodje* en *Zij eet een broodje op*. In die laatste zin maakt het partikel *op* dat *eten* (of eigenlijk: *opeten*) telisch wordt, omdat het een eindpunt heeft. In (25) staan deze zinnen nogmaals, nu met *allemaal*:

- 25. a. *Zij eet allemaal een broodje*
- b. *Zij eet allemaal een broodje op*

Het is aannemelijk dat *allemaal* als modificeerder van de VP eerder voor zal komen als er sprake is van een atelisch werkwoord, zoals in (25a). Hier is te zien dat atelische werkwoorden zoals *eten*, *unbounded* zijn, net als mass nouns en meervoudige count nouns (Doetjes, 1997): Wanneer een broodje gegeten wordt, dan wordt dit broodje gedurende deze gebeurtenis nog steeds gegeten. Wanneer iemand er bijvoorbeeld tien minuten over doet om

het broodje te eten, dan geldt dat zij zowel na twee, als na vijf, als na acht minuten nog steeds het broodje eet. Dit geldt niet voor telische werkwoorden zoals *opeten* in (25b), die net als enkelvoudige count nouns *bounded* zijn: Als het broodje wordt opgegeten in tien minuten, dan geldt niet dat het na twee, vijf, of acht minuten ook opgegeten is.

Het lijkt aannemelijk dat het progressief aspect naast atelisch aspect een bepalende factor is voor *allemaal* om als modificeerder van de VP op te treden. Net als ateliciteit zorgt de progressief voor een voortdurende handeling zonder inherent eindpunt, waardoor het ook het kenmerk *unbounded* bij zich draagt (Depraetere, 1995). De handeling kan dus steeds herhaald worden, waardoor de progressief net als het woord *allemaal* iets meervoudigs in zich heeft (Mourelatos, 1978). Hierdoor is (26a) aannemelijker dan (26b):

- 26. a. Hij is mij *allemaal* aan het mailen nu
- b. Hij mailt mij *allemaal* nu

Naast mass nouns, meervoudige count nouns en werkwoorden van het atelisch of progressief aspect hebben ook bepaalde adjectieven het kenmerk *unbounded*. Bekijk hiervoor de zin in (27):

- 27. a. De lucht is *allemaal* blauw

(27a) bevat het adjectief *blauw*. Dit adjectief is *unbounded* (Doetjes, 1997) en hierdoor is *allemaal* in staat naast werkwoorden, ook adjectieven met het kenmerk *unbounded* te modificeren, zoals in (27a): Wanneer de blauwe lucht in twee helften wordt verdeeld, is de lucht nog steeds *blauw*. Ook geldt: wanneer er nog een stuk blauwe lucht bij komt, is de lucht nog steeds *blauw*.

Ook het woord *enzo* lijkt nog een factor te zijn voor *allemaal* om voor te komen als modificeerder van de VP. Wanneer *enzo* gezien wordt als afkorting van *enzovoort*, duidt het volgens het Woordenboek der Nederlandsche Taal (Heyvaert e.a., 1998) op een opsomming; op *meer*, op het voortzetten van een actie. Zo duidt *enzo* op iets meervoudigs met als kenmerk *unbounded*, net als mass nouns, meervoudige count nouns en atelische werkwoorden. Dit zou ervoor kunnen zorgen dat het voor veel mensen acceptabeler klinkt een *allemaal* als modificeerder van een VP te horen wanneer er ook een *enzo* in de zin staat dan wanneer dit woord er niet in voorkomt.

4.4 Toevoeging en weglating van *allemaal*

Vanwege de gelijke kenmerken van mass nouns en meervoudige count nouns enerzijds, en atelische werkwoorden anderzijds, is het mogelijk dat *allemaal* naast nomina ook werkwoorden modificeert. De vraag blijft echter waarom *allemaal* als modificeerder van de VP voorkomt. Dit heeft mogelijk te maken met onder andere meervoudigheid. Het woord *allemaal* heeft iets meervoudigs in zich en andere factoren binnen de zin hebben dit vaak ook. Wanneer dit laatste niet het geval is, kan *allemaal* zorgen voor enige mate van meervoudigheid binnen die zin. *Allemaal* maakt de betekenis van een zin meervoudig of legt nadruk op de meervoudigheid die er al is. Wanneer een *allemaal* die een VP modificeert weggehaald wordt uit de zin, verandert niet in alle gevallen de betekenis van de zin meteen. Slechts de nadruk ligt er dan niet meer. Dit is kenmerkend voor discourse markers: Traugott (1995) bediscussieert dat discourse markers, waartoe ook de onderzochte vorm van *allemaal* zou kunnen behoren, een pragmatische functie hebben. Deze discourse markers voegen inhoudelijk niet per se iets toe, maar geven wel metatekstuele informatie (Traugott, 1995). Bekijk hiervoor de zinnen in (28):

28. a. Dus die vroeg *allemaal* wat voor studie ik deed
b. Dus die vroeg wat voor studie ik deed

In (28a) wordt iemand gevraagd wat voor studie hij doet, maar waarschijnlijk zijn er meerdere vragen op dat gebied gekomen. *Allemaal* zorgt voor deze meervoudige interpretatie van het werkwoord *vragen*. Wanneer *allemaal* weggelaten wordt, zoals in (28b), is deze interpretatie dan ook weggefallen; er is diegene echt maar één vraag gesteld, namelijk wat voor studie hij doet. *Allemaal* wordt dus mogelijk toegevoegd in de spreektaal om de hoorder erop te wijzen dat iets continu, meerdere malen of steeds weer gedaan wordt.

Bekijk nu de zinnen in (29) en (30), waarbij (a) steeds de uiting bevat met *allemaal* en (b) dezelfde uiting zonder *allemaal*.

29. a. Ja, er moest eerst *allemaal* gebeden worden enzo weet je wel
b. Ja, er moest eerst gebeden worden enzo weet je wel

30. a. En hij had 't erover dat ie *allemaal* zat te zeggen dat we op moesten schieten

b. En hij had 't erover dat ie zat te zeggen dat we op moesten schieten

(29a) zou kunnen betekenen dat er veel of heel de tijd gebeden moest worden, maar ook lijkt het zo te zijn dat de spreker ergens negatief over is. (30a) zou kunnen betekenen dat hij meerdere keren zei dat ze moesten opschieten, wat dus ook al iets negatiefs in zich lijkt te hebben. In (29b) en (30b) moet er nog steeds gebeden worden en zei hij nog steeds dat ze moesten opschieten, maar de nadruk ligt niet meer op de meervoudigheid en de negativiteit van het bidden en het zeggen. De meervoudigheid is bijvoorbeeld wel aanwezig vanwege *enzo* (29a), maar wordt niet benadrukt.

Naast meervoudigheid lijkt dus ook negativiteit een rol te spelen. *Allemaal* heeft mogelijk een negatieve lading in zich, zoals hierboven blijkt uit de zinnen (29) en (30). De zinnen in (a), de uitingen met *allemaal*, lijken negatiever over te komen op de hoorder. Verder onderzoek zou moeten aantonen of dit inderdaad zo is, deze rol kan hier nu slechts beredeneerd worden. Kijk hiervoor weer naar de uitingen in (28). Wanneer iemand (28b) uitspreekt, komt dit over op de hoorder als een feit: De spreker kreeg de vraag wat voor studie hij doet, en de hoorder neemt dat aan. (28a) daarentegen, met de discourse marker *allemaal*, geeft de hoorder extra informatie mee (Traugott, 1995): de spreker kreeg niet alleen de vraag wat voor studie hij doet, hij ergerde zich ook aan de persoon die deze vraag stelde, of in ieder geval aan het feit dát die persoon de vraag stelde. Het bleef niet bij alleen deze vraag, er volgden meer vragen over de studie en de spreker had niet veel zin het hierover te hebben. Misschien had hij geen behoefte het alwéer over zijn studie te hebben, misschien vond hij degene die de vragen stelde niet leuk, of misschien duurde het gesprek te lang naar zijn mening. Eén enkele vraag over zijn studie was voor de spreker genoeg geweest. Dit laat zien dat de afwezigheid van *allemaal* geen ongrammaticale zin geeft, het haalt slechts een sterke aanwijzing weg over de pragmatische (in dit geval negatieve) bedoelingen van de spreker (Traugott, 1995).

De negativiteit beperkt zich niet tot modificering van de VP, ook de zwakke prenominale *allemaal* laat zien dat het een negatieve lading geeft aan de uiting. Bekijk hiervoor de uitingen in (31):

31. a. Er ligt nog *allemaal* afwas klaar om afgewassen te worden
- b. Er ligt nog *veel* afwas klaar om afgewassen te worden
- c. Er ligt nog afwas klaar om afgewassen te worden

(31c) wordt opgevat als een feit: er is nog afwas, en die spullen moeten afgewassen worden. In (31b) wordt duidelijk gemaakt dat er nog *veel* afwas is. Dit geeft echter niet direct een negatief beeld; het lijkt een feit dat het veel is, maar er is niemand die zich er druk om maakt. (31a) daarentegen bevat de preminale *allemaal*, die in de plaats staat van *veel* en ook de betekenis *veel* heeft. Toch heeft het niet dezelfde lading als (31b). Er is nog steeds veel afwas, maar er klinkt ergernis binnen de uiting. De uiting zou zuchtend geuit kunnen worden, concluderend dat er helaas nog veel afwas te doen is en dat het maar gauw gedaan moet worden. Ook zou de uiting boos geuit kunnen worden, bijvoorbeeld naar de persoon die de afwas zou doen en die dit tot ergernis van de spreker nog niet gedaan heeft.

Een andere constructie met *allemaal* laat naar mijn idee ook duidelijk zien dat *allemaal* een negatieve lading aan een uiting kan geven, of het negatieve van een uiting kan benadrukken. Hierbij kan gedacht worden aan de constructie *Wat een ... allemaal!* zoals in de zinnen in (32):

- 32. a. Wat een gedoe allemaal!
- b. Wat een onzin allemaal!

4.5 Sociolinguistisch onderzoek en *allemaal*

In deze empirische studies lag de nadruk op het voorkomen van *allemaal* als modificeerder van de VP en waarom deze vorm in sommige zinnen eerder voorkomt of eerder als acceptabel wordt gezien dan in andere zinnen. Er is slechts kort gekeken naar de regio's waar de mensen uit de corpusstudie en van de vragenlijst vandaan kwamen. Het blijkt dat de meeste mensen die deze vorm van *allemaal* gebruiken of tegenkomen uit Brabant komen, maar dit is geen significant gegeven. Om te bevestigen dat dit gebruik van *allemaal* echt iets Brabants is, zal verder onderzoek nodig zijn. Er kan sociolinguïstisch onderzoek gedaan worden naar de verspreiding van deze *allemaal* in Nederland, en mogelijk ook in Vlaanderen. Als het iets Brabants is, lijkt het daar niet te blijven, het lijkt zich te verspreiden over de rest van Nederland. Dit zal aangetoond moeten worden. Een andere interessante vraag is waarom het juist in Brabant veel voorkomt. Misschien gebruiken Brabanders ook de andere vormen van *allemaal* al meer dan mensen in de rest van Nederland, en is de kans daarom groter dat zij ook de eersten zijn geweest die *allemaal* zijn gaan gebruiken als modificeerder van de VP. Echter, de vraag blijft dan waarom juist de Brabanders ook de andere vormen van *allemaal* vaker gebruiken.

5 Conclusie

In deze scriptie is gekeken naar het gebruik van het Nederlandse woord *allemaal*. Deze mogelijkheden kunnen verdeeld worden in sterke (met als betekenis ‘alles/iedereen’) en zwakke (met als betekenis ‘veel’) lezingen. Uit de corpusstudie is gebleken dat de sterke lezing met antecedent het vaakst voorkomt, in ruim 81% van de gevallen. De zwakke lezing waarbij *allemaal* een nomen modificeert komt in 14% van de gevallen voor. Daarnaast zijn er gevallen gehoord van zwakke lezingen waarbij *allemaal* een werkwoord of adjectief lijkt te modificeren en ook in het CGN zijn 30 dergelijke gevallen gevonden, waarvan 22 gevallen waarbij een werkwoord wordt gemodificeerd, 7 waarbij een adjectief wordt gemodificeerd en 1 waarbij een prepositie lijkt te worden gemodificeerd. Uit de vragenlijst is gebleken dat de gevallen van modificering van de VP door jongeren van alle Nederlandse provincies acceptabel worden gevonden. Het gemiddelde aantal zinnen dat door één persoon acceptabel werd gevonden was 12 van de 32 zinnen en het gemiddeld aantal personen dat een zin acceptabel vond was 10 van de 27 personen. Een bijkomend gegeven uit de studies is dat deze ‘nieuwe’ modificering van de zwakke lezing van *allemaal* mogelijk iets Brabants is van oorsprong. Van deze conclusie mag echter niet worden uitgegaan, omdat niet bekend is hoe de verdeling over de provincies is van alle 1000 uitingen met *allemaal* en hoe dit zich verhoudt tot het aantal Brabanders binnen de 30 uitingen met de ‘nieuwe’ *allemaal*. Echter, dat zowel binnen de corpusstudie als binnen de vragenlijst wordt gevonden dat het mogelijk iets Brabants is, lijkt wel een sterke aanwijzing te zijn.

De verklaring voor de verschuiving van de zwakke lezing van *allemaal* van modificering van nomina naar modificering van werkwoorden en adjectieven is te vinden in een gezamenlijk kenmerk van bepaalde nomina, werkwoorden en adjectieven. Het betreft het kenmerk *unbounded*, een kenmerk dat zowel mass nouns, meervoudige count nouns, als atelische werkwoorden met zich meedragen. Dit kenmerk houdt kort gezegd in dat iets blijft wat het is. Wanneer je het aantal halveert of verdubbelt, het blijft nog dezelfde mass noun of meervoudige count noun, en ook de actie van het werkwoord blijft doorgaan omdat het geen inherent eindpunt heeft. Voor *allemaal* is het hierdoor aannemelijk om naast mass nouns en meervoudige count nouns, ook atelische werkwoorden te modificeren. Ditzelfde geldt wanneer het woord *enzo* zich in de zin bevindt. Dit woord lijkt ook het kenmerk *unbounded* te

hebben en heeft iets meervoudigs in zich, iets wat steeds herhaald wordt. Hierdoor is het voor *allemaal* aannemelijker om een VP te modifieren wanneer het woord *enzo* in de zin staat.

Het toevoegen van *allemaal* als modificeerder van de VP lijkt als nut te hebben een zekere mate van meervoudigheid aan de betekenis toe te voegen dan wel te benadrukken. Daarnaast lijkt ook negativiteit een rol te spelen, binnen alle zwakke mogelijkheden van *allemaal*. Een uiting wordt mogelijk negatiever bedoeld door de spreker en negatiever geïnterpreteerd door de hoorder wanneer *allemaal* als modificeerder van het nomen, werkwoord of adjectief zich in de zin bevindt. *Allemaal* heeft dan een pragmatische functie.

Literatuur

- Ax, A. (1977). *Allemaal. Een analyse van allemaal in het Nederlands*. Groningen: Unpublished manuscript.
- Campbell, L.R. (2004). *Historical Linguistics: An Introduction*. Edinburgh: Edinburgh University Press.
- Depraetere, I. (1995). On the necessity of distinguishing between (un)boundedness and (a)telicity. *Linguistics and Philosophy*, 18, 1-19.
- Doetjes, J.S. (1997). *Quantifiers and selection: On the distribution of quantifying expressions in French, Dutch and English*. The Hague: Holland Academic Graphics.
- Heutink, W.M. (2011). *Allemaal zweverige taal. De floating quantifier allemaal in het licht van de Adverbiale Analyse en de Stranding Analyse*. Utrecht: Unpublished manuscript.
- Heyvaert, F., Moerdijk, A., Mooijaart, M., Smits, M. & Tempelaars, R. (1998). *Woordenboek der Nederlandsche Taal*. Den Haag: SDU
- Hollebrandse, B., & Smits, E-J. (2006). The acquisition of the Weak-strong distinction: The case of the Dutch quantifier *allemaal*. *Belgian Journal of Linguistics*, 19, John Benjamin Publishing, 243-261.
- Mourelatos, A.D. (1978). Events, processes, and states. *Linguistics and Philosophy*, 2, 415-434.
- Murphy, M.L. (2010). *Lexical Meaning*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Oostdijk, N. (2000). The Spoken Dutch Corpus. Overview and first evaluation. *Proceedings of LREC-2000*, 2, 887-894.
- Philippa, M., Debrabandere, F., Quak, A., Schoonheim T., & Sijs van der, N. (2009). *Etymologisch woordenboek van het Nederlands*. Amsterdam: Amsterdam University Press.

Stoop, W. (2011). *Wat zitten zit te doen. Een studie naar het grammaticalisatieproces van posture verbs in het Nederlands*. Nijmegen: Unpublished manuscript.

Traugott, E. C. (1995). *The role of the development of discourse markers in a theory of grammaticalization*. Paper presented at ICHL, University of Manchester, August 1995.

Van Dale. (1976). *Groot Woordenboek der Nederlandse Taal*. 's-Gravenhage: Martinus Nijhoff.

Veen van, P.A.F. & Sijs van der, N. (1997). *Van Dale Etymologisch woordenboek*. Utrecht/Antwerpen: Van Dale Lexicografie.

Bijlagen

Bijlage I

Oorspronkelijke zinnen en testzinnen

Nummer	Oorspronkelijke zin	Testzin
1	Omdat de Rooie Vrouwen van Agt met zeep allemaal gooiden	Omdat de Rooie Vrouw van Agt met zeep allemaal gooide
2	En de s plaatsen allemaal	Toen moest ie de pion plaatsen allemaal
3	Dus die vroeg allemaal wat voor studie ik deed enzo	Dus die vroeg allemaal wat voor studie ik deed
4	Dat zou je dan voor een groot deel natuurlijk missen als je allemaal thuis zou gaan zitten	Dat zou ie dan voor een groot deel natuurlijk missen als ie allemaal thuis zou gaan zitten
5	Oh uh uh allemaal door dat rotweer en zo uh gereden dus ze zijn niet vuil?	Ze zijn niet vuil terwijl ie allemaal door dat rotweer gereden is?
6	Nee want dan kan ik allemaal weer zelf kokkerellen	Nee want dan kan ie weer zelf kokkerellen allemaal
7	Omdat de hond door de kinderen allemaal geslagen is	Omdat de hond door het kind allemaal geslagen is
8	En nou dan moet je allemaal op dat soort feestjes opdraven maar ja	En dan moet ie allemaal op dat feestje opdraven, maar hij

	'k heb de dag d'rna twee tentamens weet je wel?	heeft de dag erna twee tentamens
9	't Is een beetje minder nou omdat 't allemaal geregend heeft	't Is een beetje minder nou omdat 't allemaal geregend heeft
10	En Daan had 't erover dat Xxx allemaal zat te zeggen dat we de OV hadden	En hij had 't erover dat ie allemaal zat te zeggen dat we op moesten schieten
11	Wat ik gisteren verschrikkelijk bijzonder vond dat was dat uhm iedereen die d'r was voor demonstratie heette dat dan die was d'r allemaal aan 't verkopen	Wat ik gister heel bijzonder vond was dat iedereen die er was, er allemaal aan 't verkopen was
12	Moest d'r eerst allemaal gebeden worden weet de wel	Ja, er moest eerst allemaal gebeden worden enzo weet je wel
13	Opeens uh vier uur 's nachts of zo toen barstte 't bij haar los en begon ze allemaal over d'r benen te wrijven ggg begon ze keihard te giechelen	Opeens had ie de smaak te pakken en begon ie allemaal in z'n handen te klappen
14	En uh ja dan slaap je overdag met hele dikke rolluiken voor de ramen en dan zit je 's nachts allemaal in je telescoop om uh 't firmament te onderzoeken	Dan slaapt ie overdag met hele dikke rolluiken voor de ramen en dan zit ie 's nachts allemaal naar de sterren te kijken
15	En kan je nou gaan zeuren allemaal en Marinka die typt dat uit	Hij kan nou wel allemaal gaan zeuren, maar het gebeurt toch niet
16	'k Zeg ik zit op Daan d'r rekening allemaal te bellen	Hij zei dat ie met de telefoon van z'n vriend allemaal zat te bellen
17	Oh allemaal winkelen en naar	Hij moest daar ook allemaal

	Artis en uh ja	winkelen want hij ging met z'n vriendin naar de stad daar
18	Ze zijn de laatste tijd allemaal bezig met dingen dat ik denk van mmm klinkt interessant	Hij is de laatste tijd allemaal bezig met iets wat niet zo interessant is
19	Mmm en ze hebben 't allemaal over Delft	Hij heeft het allemaal over Delft enzo
20	Isolde ging allemaal vervellen op de camping	Hij ging in de zomer allemaal vervellen op de camping
21	Frans heeft geen vakantie, die is mij allemaal aan het mailen nu	Hij heeft geen vakantie, hij is mij allemaal aan het mailen nu
22	Er zat een jongen allemaal in het zand te zitten	Er zat een jongen allemaal in het zand te zitten
23	Is zij allemaal op vakantie ofzo?!	Is ie allemaal op vakantie ofzo?!
24	Omdat de hond door de kinderen allemaal geslagen is	Door z'n vader werd het kind allemaal geslagen
25	Ze waren op dat terrein allemaal bezig	Hij was op dat terrein allemaal bezig en begon z'n pauze daarom later
26	Anders moet ik weer allemaal lopen enzo	Hij nam de auto, anders moest ie weer allemaal lopen enzo
27	Hij kijkt er allemaal wel heel cool bij	Hij kijkt allemaal wel heel cool, vind je ook niet?

28	Ja ik zeg wel allemaal tegen haar [...]	Ja hij zegt wel allemaal tegen haar dat ze dat niet moet doen, maar ze luistert toch niet
29	Omdat de Rooie Vrouwen van Agt met zeep allemaal gooiden	Omdat de Rooie Vrouw van Agt met zeep allemaal zat te gooien
30	Naja, dan wacht ik wel gewoon allemaal totdat jullie klaar zijn	Naja, dan wacht ie wel gewoon allemaal totdat jullie klaar zijn
31	Dus die vroeg allemaal wat voor studie ik deed enzo	Dus die vroeg allemaal wat voor studie ik deed enzo
32	Ze zaten allemaal rond te lopen	Hij zat allemaal rond te lopen

Bijlage II

Vragenlijst

Instructie

Hieronder staan 32 zinnen. Ik zou graag van elke zin willen weten of je denkt dat deze in het gesproken Nederlands voor zou kunnen komen (d.w.z. dat je zoiets weleens om je heen hoort of dat je het zelfs zelf zou kunnen zeggen). Denk bij het antwoorden niet te veel na, je eerste intuïtie is het best. Het gaat om jouw intuïtie, er is dus geen goed of fout.

Wanneer je een zin niet zo waarschijnlijk vindt klinken, probeer dan in de zin te onderstrepen waar dat aan ligt. Blijf bedenken dat het hier gaat om SPREEKTAAL.

Voorbeeld:

1. Ik heb me vanochtend een nieuwe jas gekocht

- Ja
- Nee
- Twijfel

Uitleg: In dit voorbeeld wordt de gegeven zin niet waarschijnlijk gevonden en dat heeft te maken met het gebruik van 'me'. (Let op: voor jou kan dit antwoord anders zijn)

Graag wil ik eerst een aantal gegevens van je weten:

Geslacht:

- Man
- Vrouw

Leeftijd: -----

Provincie waar je het grootste deel van je leven hebt gewoond:

- Noord-Brabant
- Noord-Holland
- Limburg
- Zuid-Holland
- Gelderland
- Drenthe
- Overijssel
- Friesland
- Utrecht
- Groningen
- Zeeland
- Flevoland

1. Omdat de Rooie Vrouw van Agt met zeep allemaal gooide

- Ja
- Nee
- Twijfel

2. Toen moest ie de pion plaatsen allemaal

- Ja
- Nee
- Twijfel

3. Dus die vroeg allemaal wat voor studie ik deed

- Ja
- Nee
- Twijfel

4. Dat zou ie dan voor een groot deel natuurlijk missen als ie allemaal thuis zou gaan zitten
- Ja
 - Nee
 - Twijfel
5. Ze zijn niet vuil terwijl ie allemaal door dat rotweer gereden is?
- Ja
 - Nee
 - Twijfel
6. Nee want dan kan ie weer zelf kokkerellen allemaal
- Ja
 - Nee
 - Twijfel
7. Omdat de hond door het kind allemaal geslagen is
- Ja
 - Nee
 - Twijfel
8. En dan moet ie allemaal op dat feestje opdraven, maar hij heeft de dag erna twee tentamens
- Ja
 - Nee
 - Twijfel
9. 't Is een beetje minder nou omdat 't allemaal geregend heeft
- Ja
 - Nee
 - Twijfel
10. En hij had 't erover dat ie allemaal zat te zeggen dat we op moesten schieten
- Ja
 - Nee
 - Twijfel
11. Wat ik gister heel bijzonder vond was dat iedereen die er was, er allemaal aan 't verkopen was
- Ja
 - Nee
 - Twijfel

12. Ja, er moest eerst allemaal gebeden worden enzo weet je wel
- Ja
 - Nee
 - Twijfel
13. Opeens had ie de smaak te pakken en begon ie allemaal in z'n handen te klappen
- Ja
 - Nee
 - Twijfel
14. Dan slaapt ie overdag met hele dikke rolluiken voor de ramen en dan zit ie 's nachts allemaal naar de sterren te kijken
- Ja
 - Nee
 - Twijfel
15. Hij kan nou wel allemaal gaan zeuren, maar het gebeurt toch niet
- Ja
 - Nee
 - Twijfel
16. Hij zei dat ie met de telefoon van z'n vriend allemaal zat te bellen
- Ja
 - Nee
 - Twijfel
17. Hij moest daar ook allemaal winkelen want hij ging met z'n vriendin naar de stad daar
- Ja
 - Nee
 - Twijfel
18. Hij is de laatste tijd allemaal bezig met iets wat niet zo interessant is
- Ja
 - Nee
 - Twijfel
19. Hij heeft het allemaal over Delft enzo
- Ja
 - Nee
 - Twijfel
20. Hij ging in de zomer allemaal vervellen op de camping

- Ja
- Nee
- Twijfel

21. Hij heeft geen vakantie, hij is mij allemaal aan het mailen nu

- Ja
- Nee
- Twijfel

22. Er zat een jongen allemaal in het zand te zitten

- Ja
- Nee
- Twijfel

23. Is ie allemaal op vakantie ofzo?!

- Ja
- Nee
- Twijfel

24. Door z'n vader werd het kind allemaal geslagen

- Ja
- Nee
- Twijfel

25. Hij was op dat terrein allemaal bezig en begon z'n pauze daarom later

- Ja
- Nee
- Twijfel

26. Hij nam de auto, anders moest ie weer allemaal lopen enzo

- Ja
- Nee
- Twijfel

27. Hij kijkt allemaal wel heel cool, vind je ook niet?

- Ja
- Nee
- Twijfel

28. Ja hij zegt wel allemaal tegen haar dat ze dat niet moet doen, maar ze luistert toch niet

- Ja
- Nee

- Twijfel

29. Omdat de Rooie Vrouw van Agt met zeep allemaal zat te gooien

- Ja
- Nee
- Twijfel

30. Naja, dan wacht ie wel gewoon allemaal totdat jullie klaar zijn

- Ja
- Nee
- Twijfel

31. Dus die vroeg allemaal wat voor studie ik deed enzo

- Ja
- Nee
- Twijfel

32. Hij zat allemaal rond te lopen

- Ja
- Nee
- Twijfel

Eventuele opmerkingen:

Bedankt voor het invullen!

Bijlage III

Aantal Ja, Twijfel en Nee op de zinnen door een persoon

Persoon	Provincie	Aantal Ja	Aantal Twijfel	Aantal Nee
1	Brabant	23	/	9

2	Brabant	29	/	3
3	Brabant	20	6	6
4	Brabant	13	/	19
5	Brabant	21	2	9
6	Brabant	18	2	12
7	Brabant	13	2	17
8	Brabant	23	4	5
9	Brabant	13	1	18
10	Brabant	13	/	19
11	Limburg	9	1	22
12	Limburg	/	/	32
13	Limburg	3	5	24
14	Friesland	12	9	11
15	Friesland	6	2	24
16	Gelderland	11	1	20
17	Gelderland	8	5	19
18	Gelderland	7	2	23
19	Gelderland	7	6	19
20	Gelderland	14	6	12
21	Gelderland	12	12	8
22	Gelderland	15	/	17
23	Gelderland	1	3	28
24	Gelderland	1	8	23
25	Gelderland	/	2	30

26	Overijssel	9	/	23
27	Zuid-Holland	13	1	18

Bijlage IV

Aantal Ja, Twijfel en Nee door personen op een zin

Nummer	Testzin	Aantal Ja	Aantal Twijfel	Aantal Nee
1	Omdat de Rooie Vrouw van Agt met zeep allemaal gooide	6	0	21
2	Toen moest ie de pion plaatsen allemaal	3	2	22
3	Dus die vroeg allemaal wat voor studie ik deed	8	5	14
4	Dat zou ie dan voor een groot deel natuurlijk missen als ie allemaal thuis zou gaan zitten	7	6	14
5	Ze zijn niet vuil terwijl ie allemaal door dat rotweer gereden is?	6	3	18
6	Nee want dan kan ie weer zelf kokkerellen allemaal	5	3	19
7	Omdat de hond door het kind allemaal geslagen is	6	0	21

8	En dan moet ie allemaal op dat feestje opdraven, maar hij heeft de dag erna twee tentamens	6	3	18
9	't Is een beetje minder nou omdat 't allemaal geregend heeft	11	1	15
10	En hij had 't erover dat ie allemaal zat te zeggen dat we op moesten schieten	14	7	6
11	Wat ik gister heel bijzonder vond was dat iedereen die er was, er allemaal aan 't verkopen was	18	3	6
12	Ja, er moest eerst allemaal gebeden worden enzo weet je wel	20	2	5
13	Opeens had ie de smaak te pakken en begon ie allemaal in z'n handen te klappen	8	3	16
14	Dan slaapt ie overdag met hele dikke rolluiken voor de ramen en dan zit ie 's nachts allemaal naar de sterren te kijken	6	2	19

15	Hij kan nou wel allemaal gaan zeuren, maar het gebeurt toch niet	18	2	7
16	Hij zei dat ie met de telefoon van z'n vriend allemaal zat te bellen	8	0	19
17	Hij moest daar ook allemaal winkelen want hij ging met z'n vriendin naar de stad daar	12	1	14
18	Hij is de laatste tijd allemaal bezig met iets wat niet zo interessant is	16	3	8
19	Hij heeft het allemaal over Delft enzo	15	2	10
20	Hij ging in de zomer allemaal vervellen op de camping	3	3	21
21	Hij heeft geen vakantie, hij is mij allemaal aan het mailen nu	15	2	10
22	Er zat een jongen allemaal in het zand te zitten	3	0	24
23	Is ie allemaal op vakantie ofzo?!	2	1	24

24	Door z'n vader werd het kind allemaal geslagen	4	3	20
25	Hij was op dat terrein allemaal bezig en begon z'n pauze daarom later	14	2	11
26	Hij nam de auto, anders moest ie weer allemaal lopen enzo	9	4	14
27	Hij kijkt allemaal wel heel cool, vind je ook niet?	7	1	19
28	Ja hij zegt wel allemaal tegen haar dat ze dat niet moet doen, maar ze luistert toch niet	20	4	3
29	Omdat de Rooie Vrouw van Agt met zeep allemaal zat te gooien	7	2	18
30	Naja, dan wacht ie wel gewoon allemaal totdat jullie klaar zijn	8	2	17
31	Dus die vroeg allemaal wat voor studie ik deed enzo	18	3	6
32	Hij zat allemaal rond te lopen	9	3	15